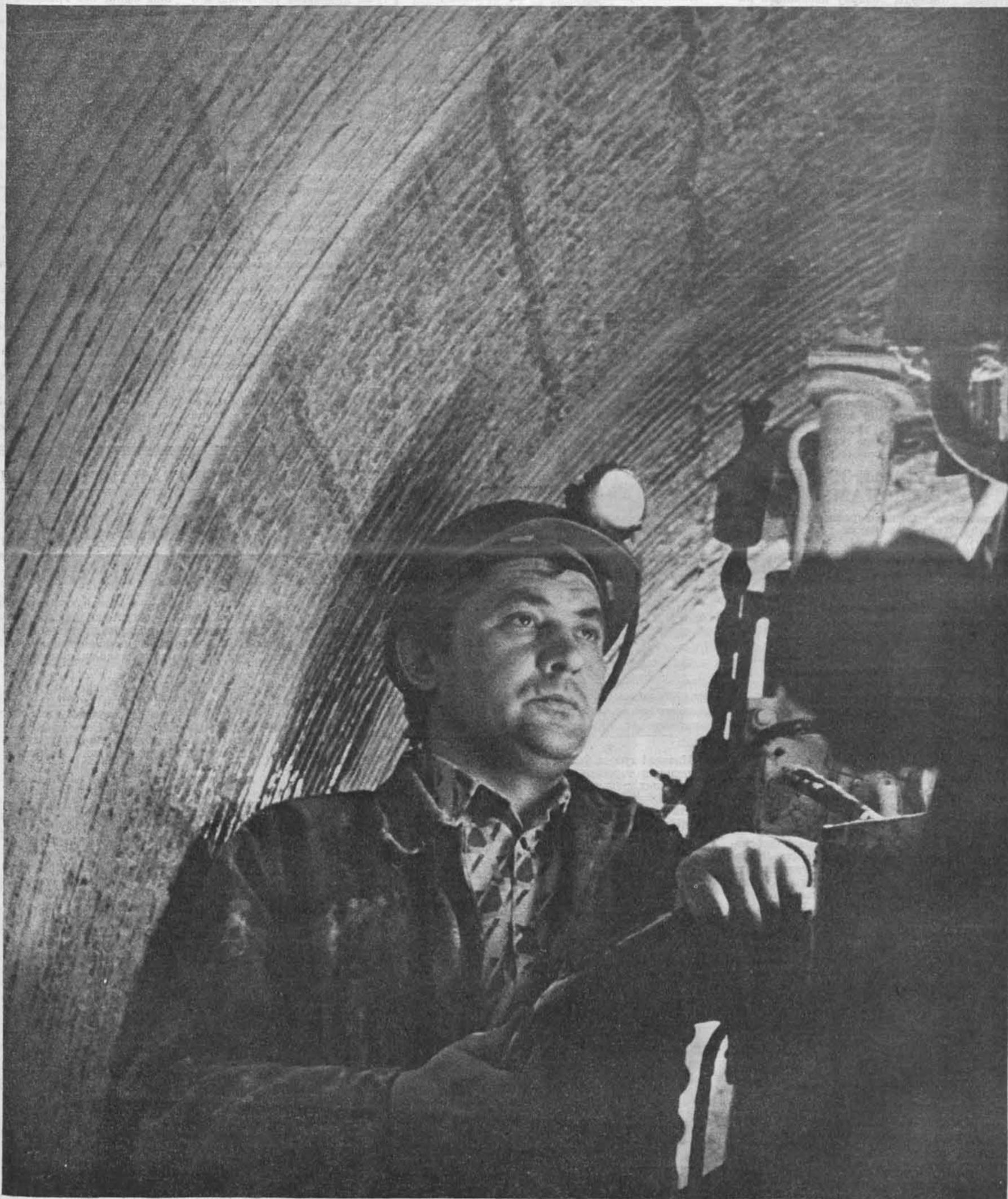

Голас Радзімы

№ 24 (1698)
18 чэрвеня 1981 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАІЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Цана 4 кап.
Выдаецца з 1955 г.

Пятнаццаць працэнтаў сусветнай вытворчасці калійных угнявнняў вырабляецца ў беларускім горадзе Салігорску. Тут дзейнічаюць чатыры камбінаты, адзін з якіх уведзены ў строй у дзесятай пяцігодцы. Беларускі калій паступае ў большасць савецкіх рэспублік, экспартуецца ў сацыялістычныя краіны, а таксама ў ЗША, Англію, Італію, Бельгію, Галандыю, Індыю і многія іншыя краіны. Сёння кожны тыдзень на-гара выдаецца амаль мільён тон салігорскага сільвініту. У ліку яго здабытчыкаў — Уладзімір СЕРАВОКІ, якога вы бачыце на гэтым здымку (Фотарэпартаж пра яго змешчаны на 3-й стар.).

падзеі • людзі • факты

АСУДЖЭННЕ АГРЭСІІ

ТАСС зрабіў заяву ў сувязі з новым актам узброенай агрэсіі Ізраіля — налётам авіяцыі на Багдад з мэтай разбурэння атаманскага даследчага цэнтру.

Гэта гангстэрская акцыя, гаворыцца ў заяве, з'яўляецца звяном у доўгім ланцугу злачынстваў Тэль-Авіва, прамым саўдзельнікам і па сутнасці натхніцелем якіх з'яўляюцца кіруючыя колы Злучаных Штатаў Амерыкі. Мільярды долараў няспыннай ракой цякуць з берагоў Патамака ў ізраільскую казну для фінансавання ізраільскай агрэсіі. Навейшая амерыканская ваенная тэхніка — у яе ліку былі і амерыканскія самалёты, якія, як афіцыйна прызнаў дзярждэпартамент ЗША, бамбардзіравалі Багдад — нясе смерць і разбурэнне жыхарам арабскіх гарадоў і вёсак.

Між тым добра вядома, што Ірак з'яўляецца ўдзельнікам дагавора аб нераспаўсюджванні ядзернай зброі, і адпаведна, уся яго ядзерная дзейнасць знаходзіцца пад кантролем МАГАТЭ. У процілегласць гэтаму імяна Ізраіль, які даўно рвецца да ядзернай зброі, наадрэз адмаўляецца далучыцца да дагавора.

У саведзіх кіруючых колах рашуча асуджаюць бандыцкі налёт ізраільскай авіяцыі на сталіцу Ірака і лічаць, што адказнасць за яго нясуць Ізраіль і Злучаныя Штаты Амерыкі, якія ўзбройваюць агрэсара і аказваюць яму ўсялякую падтрымку.

МІНСКІ ТЭАТР У ФРГ

Са «Штутгарцкага тэатральнага лета-81», прысвечанага творчасці Шэкспіра, вярнуўся калектыў Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра БССР імя М. Горкага. На свяце мастацтва, дзе сабраліся 35 лепшых тэатраў з 12 краін, мінчане паказалі спектакль «Макбет». Усе выступленні беларускай трупы на нямецкай зямлі праходзілі з вялікім поспехам. За тыдзень яна пазнаёміла са сваёй творчасцю жыхароў Любека, Гановера, Гёттынгена.

ГАНАРОВАЕ ЗВАННЕ ВУЧОНАМУ

Замежным членам-карэспандэнтам Славенскай Акадэміі навук і мастацтваў (СФРЮ) выбраны прэзідэнт АН БССР, член-карэспандэнт АН СССР М. Барысевіч. Гэта вышэйшае званне, якога ўдастойваюцца замежныя вучоныя за вялікія заслугі ў развіцці навукі і ўмацаванні міжнароднага супрацоўніцтва з навуковымі ўстановамі Славеніі.

Сумесныя даследаванні беларускіх і славенскіх вучоных вядуцца з 1973 года, калі было падпісана пагадненне аб супрацоўніцтве паміж АН СССР і саветам акадэміі навук і мастацтваў Югаславіі. Цяпер падрыхтавана праграма супрацоўніцтва паміж гэтымі ўстановамі, якая ахоплівае праблемы гісторыі, мовы і літаратуры, электронікі і ядзернай энергетыкі.

ПРАЗ СОРАК ГАДОЎ

У першай сярэдняй школе Віцебска адбылася сустрэча выпускнікоў 1941 года. Праз сорак гадоў за партамі сабраліся толькі сем чалавек, што засталіся ў жывых.

Грозны 1941 год успомнілі на сустрэчы памочнік генеральнага дырэктара Віцебскага вытворчага аб'яднання «Маналіт» Л. Салаўёў, кандыдат фізіка-матэматычных навук Б. Ладзіс, палкоўнік у адстаўцы І. Рабіновіч, навуковы супрацоўнік Інстытута марксізму-ленінізму пры ЦК КПСС Р. Дубавенка.

Ідэю сустрэчы падказала старая фатаграфія выпускнога класа, зробленая літаральна за некалькі гадзін да пачатку вайны. Яна захавалася ў кіраўніка Першамайскага аддзялення Дзяржбанка Віцебска Е. Макаравай.

СКОРАСНАЯ ДАРОГА

Спецыялісты Інстытута «Белдзіпрадор» і «Мінскінпраект» пачалі распрацоўку тэхнічнага праекта рэканструкцыі Маскоўскай шашы працягласцю 19 кіламетраў ад калыскавой дарогі да Кургана Славы. Рэканструюемы ўчастак спатрэбіцца для будучага аэрапорта ў Смалявічах. Магістраль з шасцю палосамі руху і раздзяляльнай паласой зможа прапусціць у абодвух напрамках удвая больш аўтамабіляў з хуткасцю руху да 150 кіламетраў у гадзіну. Ад гарадской мяжы да аэрапорта ў Смалявічах машына ці аўтобус даімчыць літаральна за лічаныя хвіліны. Новая аўтастрада будзе мець каларовае асфальтабетоннае пакрыццё, уздоўж яе размесцяцца аўтазаправачныя станцыі і кемпінгі.

ГАРЫЗОНТЫ НАВУКІ

ЁСЦЬ ПАМОЧНІКІ Ў СЭРЦА

Біёлагі і медыкі Беларусі высветлілі, што шкідзельныя мышцы чалавека здольны не толькі скарачацца і генерываваць цяпло, але і служыць прысасваюча-нагнятальнай

мікрапомпай для крыві. Вучоныя сканструявалі эксперыментальную ўстаноўку, куды змясцілі ізаляваную мышцу. І яна без усякай цяжкасці ганяла кроў па штучнаму замкнёнаму кругу. Такіх магутных мышачных помпаў у арганізме чалавека больш за шэсцьсот. Без іх дапамогі галоўны «матор» проста не вытрымаў бы нагрукі.

У працэсе даследавання выявілася яшчэ адна дэталю, якая зацікавіла кардыёлагаў-практыкаў — ад стану мышачнай сістэмы залежыць працаздольнасць сэрца. Калі раней хворым у клініках рэкамендавалі спакой, то сёння вучоныя прапануюць другі ахоўны рэжым для хворага сэрца: аптымальную па аб'ёму і інтэнсіўнасці нагрукі на шкідзельныя мышцы.

ПРАСАВАННЕ НОВЫМ МЕТАДАМ

Традыцыйны метады вырабу вогнетрывалых матэрыялаў — паўсухім прасаваннем — на практыцы не апраўдаў сябе, бо не дазваляе атрымаць вырабы з раўнамернай шчыльнасцю.

Вырашыць праблему змаглі вучоныя Беларускага навукова-вытворчага аб'яднання парашковай металургіі, якія распрацавалі і ўкаранілі новы метады прасавання вогнетрывалых вырабаў — гідрадынамічны. Цяпер можна адмовіцца ад дарагой і грувацкай сілавой часткі абсталявання і аснасткі, спрасціць тэхналагічны працэс, павысіць у канчатковым выніку прадукцыйнасць працы. Эксплуатацыйныя паказчыкі дэталей, якія выпускаюцца на адным з заводаў новым метадам, у паўтара-два разы вышэйшыя.

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

Паспелі травы ў Прыдняпроўі. Убраць іх у лепшыя тэрміны, не дапусціць страт пажыўных рэчываў, у дастатку забяспечыць жывёлагадоўлю кармамі — такую задачу паставілі перад сабой земляробы. На зялёным жніве добра зарэкамендавалі сябе міжгаспадарчыя кармаўборачныя атрады. У Магілёўскай раёне іх створана дванаццаць. Гэтым атрадам нададзена неабходная тэхніка, яны ўкамплектаваны вопытнымі механізатарамі, наладжана рамонтная служба. Цяпер рознымі відамі навукова-адукацыйнага абсталявання ў калгасе «Чырвоная зорка».

На палях саўгаса «Вялікае Мажэйкава» Шчучынскага раёна адбыўся чарговы абласны конкурс маладых аратых. Перамогу ў ім атрымала каманда Казлоўшчынскага сельскага прафесійна-тэхнічнага вучылішча № 15. Яго выхаванцы Галіна Новік і Іван Каспяровіч заваявалі званне чэмпіёнаў вобласці на колавых трактарах, а Леанід Пігульскі стаў другім прызёрам сярод аратых на гусенічных машынах. Дружнаму калектыву будучых механізатараў другі раз запар уручэн пераходны кубак. НА ЗДЫМКУ: Леанід ПІГУЛЬСКІ (злева), Галіна НОВІК і Іван КАСПЯРОВІЧ.

КАЛГАСНЫ ВУЧОНЫ ЛЕАНІД ЛАЗАРАЎ

ШЛЯХ ДА ІСЦІНЫ

З Леанідам Лазаравым мы пазнаёміліся пяць гадоў назад. І вось новая сустрэча.

— Што цябе больш за ўсё прыцягвае ў сялянскім жыцці? — спытаў я яго па-свойску.

— Літаральна ўсё, інакш я б тут і не жыў, — адказаў Леанід і дадаў: — Але перш за ўсё — пастаянная і цікавая справа. Сельскаму вучонаму лепш быць бліжэй да зямлі, да канкрэтнай практыкі. Гомельшчына стала для мяне прываблівым месцам даўно. Тут я жыў раней, скончыў сярэдняю школу, сюды вярнуўся пасля вучобы ў Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі. Праца ў калгасе стала для мяне экзаменам на сталасць, дала магчымасць правесці сябе як спецыяліста. А, галоўнае, тут я ўмацаваўся ў калектыве, давер'ем і павагай якога больш за ўсё даражу.

Леанід Лазарав — малады вучоны, кандыдат сельскагаспадарчых навук, кіраўнік жывёлагадоўчага комплексу калгаса імя Урыцкага Гомельскага раёна. Яму 27 гадоў.

Пяць гадоў назад у калгасе толькі пачыналі будаваць гэты комплекс. Тады яшчэ дакладна не ведалі ўсіх магчымых вынікаў, але справа павярнулася вельмі цікава. Нібы па жаданню Леаніда. Яшчэ студэнтам ён марыў аб такім эксперыменце. І вось шаснаццаць калгасаў

Гомельскага раёна дагаворыліся паміж сабой стварыць на гаспадарчаразліковых пачатках аб'яднанне па вытворчасці высокадарнага ялавічыны, а галоўным прадпрыемствам зрабіць калгас імя Урыцкага і спецыялізаваць яго толькі на адкарме бычкоў. Такое вузкае раздзяленне працы, гэта значыць спецыялізацыя, непазбежна выклікае да жыцця наватарства, тут больш высокі ўзровень арганізацыі і тэхналогіі вытворчасці.

У гэты час і прыехаў у калгас Леанід Лазарав. Ён адразу ж, на першым калгасным сходзе, расказаў пра сваё жаданне — правесці ў гаспадарцы селекцыйныя доследы. Аказалася, яго жаданні супалі з патрэбнасцямі калектыва гаспадаркі. Грошай на навуку калгаснікі не пашкадавалі: для яго доследаў была створана лабараторыя, закуплена неабходнае абсталяванне, выдзелены статак для селекцыі.

Такое разуменне людзьмі імкненняў маладога вучонага Леаніда расцаніў як аванс на будучае і пачаў карпатліваю работу. Разам з маладымі жывёлаводамі ён знайшоў магчымасці паляпшаць існуючыя пароды жывёлы, вёў селекцыйны адбор, непасрэдна на калгасным матэрыяле штодзённа супастаўляў, як пад уплывам мясцовых фактараў мяняюцца

СССР У АДЗІНАЦАТАЙ ПЯЦГОДЦЫ

РАСЦЕ АДУКАВАНАСЦЬ ЧАЛАВЕКА ПРАЦЫ

Узяты новы важны рубаж — у нашай краіне завершаны пераход да абавязковай усеагульнай сярэдняй адукацыі. Гэты факт, паведамленае аб якім прагучала з трыбуны XXVI з'езда КПСС, мае сёння першаступеннае значэнне для нашага далейшага сацыяльна-эканамічнага развіцця.

За 70-я гады мы істотна прайшлі наперад на ўсіх напрамках па стварэнню матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізму. Якасна новага ўзроўню дасягнулі прадукцыйныя сілы краіны. Прамысловасць і іншыя галіны гаспадаркі пераўзбройваюцца новай тэхнікай і новымі машынамі. Адбываюцца карэніны змяненні ў змесце і характары працы. Усё гэта патрабуе ад рабочага не толькі панаўнення прафесійных, эканамічных ведаў, але і высокай агульнай адукаванасці і культуры.

Цяпер рознымі відамі навучання ў нас ахоплены каля 100 мільёнаў чалавек. У агульнай структуры адукацыі з году ў год павышаецца ўзровень спецыяльнай і сярэдняй агульнай адукацыі. У канцы 1980 года колькасць насельніцтва СССР з вышэйшай і сярэдняй адукацыяй складала каля 146 мільёнаў чалавек.

Дзесяць гадоў назад толькі крыху больш палавіны саведзіх рабочых мелі сярэдняю і вышэйшую адукацыю, а цяпер — тры чвэрці. Глыбокія перамены адбываюцца ў жыцці калгаснага сялянства. На вёскі становіцца ўсё больш механізатараў, іншых работнікаў, звязаных з навінай тэхнікай. Гэты працэс таксама цесна звязаны з ростам адукаванасці працаўнікоў сельскай гаспадаркі. Колькасць калгаснікаў з сярэдняй і вышэйшай адукацыяй за дзесяцігоддзе павялічылася з 39 да 60 з лішнім працэнтаў.

За апошнія гады і ў прамысловасці, і ў сельскай гаспадарцы ў нас назіраецца значны рост колькасці высокакваліфікаваных рабочых,

занятых найбольш складанымі відамі працы, насычанай інтэлектуальнымі элементамі. Гэта тыя, хто на сваіх рабочых месцах кіруе складанай тэхнікай, якая патрабуе ведаў у аб'ёме сярэдняй спецыяльнай або нават вышэйшай навучальнай установы. Сацыялагі называюць іх рабочымі-інтэлігентамі і мяркуюць, што яны з'яўляюцца праваобразам рабочага будучага.

У бягучай пяцігодцы на-родная адукацыя атрымлівае ў краіне далейшае развіццё. У гэтыя гады ў школе будуць вучыцца звыш 44 мільёнаў дзяцей. Вышэйшыя і сярэдня спецыяльныя навучальныя ўстановы падрыхтуюць прыкладна 10 мільёнаў спецыялістаў. Прафесійна-тэхнічныя вучылішчы выпусцяць да 13 мільёнаў высокакваліфікаваных рабочых, у тым ліку ў 1,6 раза павялічыцца выпуск рабочых з сярэдняй прафесійна-тэхнічнай вучылішчаў, якія даюць адна-часова і прафесію, і поўную сярэдняю адукацыю. Даследаванні паказваюць, што выпускнікі гэтых вучылішчаў працуюць больш эфектыўна ў параўнанні з тымі, хто прайшоў падрыхтоўку на вытворчасці.

Заходнія сацыялагі разглядаюць дасягненні Саветаў Саюза ў галіне асветы як «са-ведкі выклік» вядучай капіталістычнай краіне — ЗША. Амерыканскі штогоднік «Ю. С. ньюс энд Уорлд рэ-порт» з трыюгавай канстатую, што за апошнія дзесяцігоддзе «Саветы дабіліся коль-каснага і якаснага сабе роўнага ў гісторыі іх асветы. Саветы ўвядлі метадыку выкладання

тыя або іншыя якасці жывёл, як гэта адбываецца на іх прадукцыйнасці.

У выніку першага года работы Леаніда Лазарава аказалася карыснай і патрэбнай. Калі жылвагадоўчы комплекс быў здадзены ў эксплуатацыю, калгаснікі аказаліся гатовымі не толькі да новых умоў работы. Накоплены селекцыйны матэрыял дазволіў калектыву хутка дасягнуць высокіх паказчыкаў. Цяпер па выхадзе жылвагадоўчай прадукцыі на 100 гектараў сельгасугоддзяў калгас імя Урыцкага выйшаў на першае месца ў краіне. Яго дасягненні дэманструюцца на ВДНГ СССР.

Але поспех не ўскружыў галаву Лазарава. Ён ведаў, што самая галоўная работа наперадзе — трэба было вырашаць праблему кармавой базы. І тады вось што задумалі па яго падказцы калгаснікі: на ўласных (а не купленых) кармах, выкарыстоўваючы ўласныя тэхналогіі і сродкі механізацыі, паўтарыць тое, што было дасягнута ў буйнейшых комплексах краіны — «Воранава», «Пашкі» і іншых. Сталі прымець на вырошчванне бычкоў ва ўзросце 15—20 дзён, гэта значыць найбольш прыдатных для прамысловай тэхналогіі. Прайшоўшы тры ўзроставыя перыяды, яны хутка дасягалі вагі 400—420 кілаграмаў.

Але на гэтым, самым агульным прынцыпе падабенства канчаецца. У тым жа «Воранава» рацыён жывёлы вельмі насычаны канцэнтратамі. Лазараў прапанаваў іншы тып кармлення, які адпавядае мясцовым магчымасцям. У рацыёне, вырашыў ён, павінны перава-

жаць травы, а зерне займаць толькі некаторую частку. Трэба было палепшыць якасць травяных кармоў: сенажу, сіласу, сена; дакладна размежаваць нормы канцэнтратаў па перыядах адкорму; нарэшце, знайсці найбольш прымальную форму кармоў: гранул, прэміксаў, бялкова-вітамінных дабавак... Словам, разгарнуць сапраўды навуковы пошук. Ён завяршыўся паспяхова: на рацыёнах, у якіх не больш трыццаці працэнтаў канцэнтратаў, цяляты прыбаўляюць звыш 800 грамаў у суткі, а бычкі на адкорме — крыху менш за кілаграм.

Так паступова сціплае пачынанне маладога спецыяліста Леаніда Лазарава завяршылася тым, што ён абараніў дысертацыю на званне кандыдата сельгаснавуковых навук. А калгасны жылвагадоўчы комплекс, якім ён цяпер кіруе, з'явіўся своеасаблівай мадэлю новых аграрна-прамысловых аб'яднанняў, якія актыўна ствараюцца на меліраваных землях.

Навукова вывераныя навінкі Лазараў прымяняе не толькі ў кармленні. Ён цяпер актыўна зацікавіўся эталогіяй — навукай аб паводзінах жывёлы. У прыватнасці, тым, што бычкі, якія трапляюць у незнаёмы ім кампанію равеснікаў, пераносяць стрэс, з-за чаго губляюць вагу. Каб перашкодзіць гэтаму, вырашылі перасарціроўку жывёлы рабіць толькі адзін раз, у самым раннім узросце.

Але, бадай, асабліваю ўвагу гасцей у калгасе імя Урыцкага прыцягвае цэх гідрабаратэрмічнай апрацоўкі саломы. Такага пакуль няма нават у цэнтраль-

ных даследчых інстытутах, а ў вёсцы Урыцкай пабудавалі. Нараджэнне яго звязана з забавунай гісторыяй.

Наведваючы па службовых справах суседні, Рэчыцкі раён, дзе размешчаны гідролізыны завод, што выпрацоўвае дрожджы, Лазараў даведаўся, што ёсць там яшчэ і гідролізыны цукар — тыя самыя вугляводы, якіх так не хапае бычкам. Лазараў прыкінуў, што гэта акалічнасць прынясе сваю карысць, і неўзабаве незвычайны цукар з'явіўся на комплексе. А на заводзе, натуральна, цукар пачаў «таяць». Гэта ўсхвалявала ленинградскіх вучоных, якія вярнулі на заводзе доследы. «Цукровы» маршрут расканспіравалі.

— Раз ты такі шустры, — сказаў ленинградцы Лазарава, — ёсць яшчэ ідэя. Ацукраваная саломка.

Была яна мяккай, духмянай, пахла свежым хлебам і карамеллю. Леанід паказаў салому ў калгасе. Усім спадабалася. А Лазарава больш за ўсё. Бо пасля апрацоўкі ціскам і парай саломка па спажывнасці не ўступае сене, а цукру ў ёй утвараецца больш дзесяці працэнтаў. Вось яны, вугляводы, бяжкі! Чаго ж яшчэ жадаць заа-тэхніку!

На мясцовым заводзе сілікатнай цэглы і цацачнай фабрыцы, дзе меліся аўтаклавы, правялі доследнае варэнне саломы, даследавалі ў лабараторыі ўзоры. І зноў усім спадабалася. Вырашылі пабудаваць на комплексе цэх па ацукраванню саломы.

У маі мінулага года ён быў

пушчаны і адразу атрымаў баявое хрышчэнне. Бычкі комплексу з'елі траву першага ўкосы, другі ж так і не падняўся — палі спаліла засуха. А карміць трэба 10-тысячны статак. Вырашылі: кожны спецыяліст і калгаснік прывязе, накошваючы з няўдобиц, па дзве тоны травы. І людзі касілі, везлі. Але комплекс паглынае 100 тон корму штодзённа. Цэх ацукравання саломы пачаў працаваць дзень і ноч. Лазараў кругласутачна дзяжурый на комплексе. Не ведалі адпачынку калгаснікі. І комплекс вытрымаў, выстаў. Ні адзін бычок не быў страчаны, жывёла працягвала набіраць вагу.

У такіх васьмі жыццёвых сітуацыях адлюстроўваецца дзейнасць маладога сельскага вучонага.

Цяпер калгас імя Урыцкага, дзе жыве і працуе Л. Лазараў, штогод атрымлівае 2—2,5 мільёна рублёў прыбытку. З'явіліся магчымасці выкарыстоўваць частку гэтых грошай для будаўніцтва жылля. За апошнія пяць гадоў тут пабудаваны Дом культуры, дзе працуе шмат гурткаў мастацкай самадзейнасці, універмаг, сярэдняя школа, гасцініца, кніжны магазін, бытавыя майстэрні, музей. За дзесятыя пяцігодку ў калгасе зрасходвалі на будаўніцтва шэсць мільёнаў рублёў. Прыгожыя дамы ўтварылі шмат вуліц. Па камфорту жыллі не ўступае лепшым гарадскім стандартам: у ім гарачая і халодная вада, батарэі ацяплення, газ на кухнях, прасторныя і ўдала размешчаныя пакоі. Максимум камфорту і ўтульнасці. Плату за пражыванне можна назваць літаральна сімваліч-

най — пяць рублёў у месяц. Гэтую суму калгасны механіза-тар можа атрымаць за чатыры гадзіны работы. Астатнія расходы па ўтрыманню жылля бярэ на сябе калгас.

Што ж мае ад калгасных даходаў асабіста Леанід Лазараў, які столькі зрабіў для калектывунай гаспадаркі як вучоны?

— Усё нават цяжка пералічыць, — гаворыць ён. — Мая калгасная лабараторыя разраслася. У ёй ужо пяць супрацоўнікаў. Яна дала ход вялікай селекцыі, якая цяпер прыводзіцца ў нашай гаспадарцы сумесна з рэспубліканскім навукова-даследчым інстытутам жылвагадоўлі. Мяне выбралі ў члены праўлення калгаса, дзе я нароўні са старэйшымі таварышамі вырашаю ўсе пытанні гаспадарчага і сацыяльнага будаўніцтва. Для мяне і маёй сям'і пабудаваны дом з трох пакояў. Добраўпарадкаваны быт і матэрыяльная забяспечанасць даюць магчымасць для творчай работы. Цяпер я заканчваю пісаць кнігу аб вопыце стварэння нашага комплексу. Яна выйдзе масавым тыражом. Пастараюся і надалей прыносіць сваёй калектывунай гаспадарцы карысць. Пры сённяшнім стане прадукцыйных сіл у савецкай вёсцы выйграе не той, у каго больш зямлі, а хто навучыўся мець найбольшую ад яе аддачу. У гэтых умовах узнікае патрэбнасць у людзях, якія б на месцах праводзілі навуковыя даследаванні, мыслілі канкрэтнымі навуковымі катэгорыямі. Я шчаслівы, што ўпадабаў сабе сельскую навуку.

Рыгор КОЛАБАУ.

прыродазнаўчых дысцыплін, якая распірае рамкі навучання, дапамагае далёка апырэдыць у гэтай галіне іншыя дзяржавы, уключаючы Злучаныя Штаты».

Так, савецкія рабочыя сёння больш адукаваны, чым амерыканскія. Паводле даных амерыканскага друку, 22 працэнт амерыканцаў, старэйшых за 17 гадоў, непісьменныя. Зніжэнне прадукцыйнасці працы ў ЗША, што назіраецца за апошнія гады, заходнія сацыялагі звязваюць з прыходам на вытворчасць новага пакалення рабочых, якія не маюць дастатковай адукацыі і кваліфікацыі.

Не відаць прасветы і ў перспектыве. Па тых жа амерыканскіх даных, у 1979 годзе ў ЗША не вучыліся 2,4 мільёна дзяцей, 7 мільёнаў з цяжкасцю ўмелі чытаць. Новая адміністрацыя ЗША з мэтай беспрэцэдэнтнага нашчадкавання ваенных расходаў на бліжэйшыя гады істотна скарачае асігнаванні на сацыяльныя патрэбы і ў першую чаргу на адукацыю.

Савецкая ж дзяржава не шкадуе сродкаў на развіццё народнай адукацыі. За мінулае пяцігоддзе асігнаванні на асвету ўзрастаў у нас на 21 працэнт. Мяркуючы па дзяржаўнаму бюджэту СССР на 1981 год, гэтыя тэмпы захоўваюцца і на бягучае пяцігоддзе. Далейшае развіццё атрымае матэрыяльная база асветы. Будуць створаны перадумовы для пераходу на асвету дзяцей з шасцігадовага ўзросту.

Савецкія эканамісты лічаць, што затраты на адукацыю акупаюцца з лішкам. Далейшае паскарэнне навукова-тэхнічнага прагрэсу, рост інтэлектуальнага і эканамічнага патэнцыялу краіны будуць у многім вызначацца ўзроўнем адукацыі рабочых, сялян, інтэлігенцыі, усяго народа.

Пераход у нашай краіне да абавязковай усеагульнай сярэдняй адукацыі закладае трывалыя асновы для далейшага росту адукаванасці, для ўсебаковага, гарманічнага развіцця савецкага чалавека.

Глеб СПІРЬДОНАУ.
(АДН).

ПРАНИКАЮЧЫ Ў ЗЯМНЫЯ ГЛЫБІНІ

У шахце Уладзімір Серавокі працуе шаснаццаць гадоў. Тут ён вывучыў складаную горную тэхніку, спазнаў моц шахцёрскай дружбы. З цягам часу ўзначаліў камбайнавую брыгаду. Працавітасць, добрае веданне тэхнікі, узаемападтрымка дапамагаюць ім у рабоце. З пачатку года брыгада здабыла тысячы тон звышпланавай руды.

Брыгадзёр Уладзімір Серавокі быў дэлегатом XXVI з'езда КПСС. Гэтая падзея пакінула глыбокі след у сэрцы шахцёрскамуніста. Яму было што расказаць таварышам па рабоце. З'езд паказаў, гаворыць ён, якую шматгранную работу праводзіць наша партыя па ўмацаванню міру на планеце, па паляпшэнню жылцёвага ўзроўню савецкіх людзей.

У Маскве Уладзімір Васільевіч гутарыў з шахцёрамі Данбаса, цікавіўся іх поспехамі, дзяліўся планамі на будучае. Яго субяседнікамі былі вядомыя пісьменнікі і военачальнікі, праслаўленыя лётчыкі і перадавікі вытворчасці, а яшчэ — касманаўты.

Уладзіміра Васільевіча ўсхвалявала сустрэча з лётчыкамі-касманаўтам СССР, двойчы Ге-

роем Савецкага Саюза Уладзімірам Аксёнавым. Нечакана для абодвух высветлілася, што ў іх нялёгкай рабоце ёсць шмат агульнага: і шахта, і космас патрабуюць ад чалавека мужнасці, працавітасці, выдатнага ведання сваёй справы. Ёсць, аднак, і адрозненне: у забой не паглядзіш у тэлескоп, тут на крок уперад ніколі не ступала нага чалавека. Зрэшты,

зямныя глыбіні, аказваецца, вывучаны значна менш, чым космас.

І ўсё ж салігорскія шахцёры ўпэўнена штурмуюць падземныя гарызонты: за мінулыя пяцігодкі яны здабылі звыш плана сотні тысяч тон руды. Цяжэйшымі стануць каласы на палетках краіны, ярчэй зацвітуць вішнёвыя і яблыневыя сады, і за гэта працаўнікі зям-

лі скажучы шчырае дзякуй салігорцам.

НА ЗДЫМКАХ: Уладзімір СЕРАВОКІ — дэлегат XXVI з'езда КПСС; з членамі сваёй брыгады перад пачаткам змены; добра пасля працы адпачыць дома; ёсць чым падзяліцца Уладзіміру Васільевічу з вучнямі адной з салігорскіх школ.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

Выданні «Голасу Радзімы»

«Нёман — рака нацыянальная. Для беларуса ён тое, што для рускага Волга, для Украіны Дняпро, для паляка Вісла... Ён гонар і слава Беларусі, увасабленне чысціні, прыгажосці, сілы народнай. Лепшыя свае творы прысвяцілі яму паэты, пісьменнікі, мастакі. Колькі памятных падзей адбылося на гэтай раце, авейнай паданнямі і легендамі! Колькі задумшэўных песень складзена пра яе!»

Так эмацыянальна пачынае Мікола Дзелянкоўскі нарыс «Бацька наш Нёман», адзін з дванаццаці нарысаў і замалёвак, што склаў кніжку «Родная краса». Яна днямі выйшла ў «Бібліятэцы газеты «Голас Радзімы».

Некалькі гадоў аўтар — вядомы беларускі журналіст працуе ў рэспубліканскім часопісе «Родная прырода», шмат ездзіць — бывае ў запаведніках і заказніках, сустракаецца з людзьмі, для якіх ахова навакольнага асяроддзя — патрэба душы і прафесійны абавязак. Міколу Дзелянкоўскага глыбока хваляюць праблемы і клопаты, якія ўзнікаюць пры індустрыяльным будаўніцтве, меліярацыі вялікіх масіваў, развіцці масавага турызму. Журналіста, як і мільёны савецкіх людзей — гаспадароў краіны, турбуе не толькі сённяшні стан нашых лясоў і паркаў, чысціня рэчак і азёр, разнастайнасць жывёльнага свету. Яшчэ важней захаваць і прымножыць гэты ўсё для нашчадкаў. Ра-

бота вельмі аб'ёмная, карпатлівая і ў многім наватарская. Бо папярэднія пакаленні беларусаў, шчодра карыстаючыся дарамі пушчаў і азёр, задавальняліся натуральным узнаўленнем прыродных багаццяў. Пры сучасным інтэнсіўным гаспадаранні такі метады хутка збедніў бы прыроду Беларусі. Але ў рэспубліцы — адной з самых індустрыяльна развітых у Савецкім Саюзе — больш як трэцяя частка тэрыторыі занята лесам. Робіцца гэта свядома. Амаль кожны чацвёрты гектар лесу пасаджаны чалавекам.

Захаванне раўнавагі ў прыродзе, ахова зямной прыгажосці маюць важнае эканамічнае значэнне. Але яшчэ большае — маральнае. Бо для выхавання чалавека, для яго гарманічнага развіцця з ранняга дзяцінства неабходны кантакты з чыстымі, незамутнёнымі крыніцамі, яркімі фарбамі ўсходаў і заходаў, веліччу тысячагадовых дубоў. І калі мы вымаўляем, здаецца, з уласнай душы народжаныя словы «Мой родны кут! Як ты мне мілы...», прызнайся, дарагі чытач, што і ты гэтаксама ўспамінаеш старую грушу на бацькоўскім падворку, рэчачку, дзе сядзеў з вудай, ці патаемную грыбную мясціну...

Мікола Дзелянкоўскі сваімі нарысамі дае магчымасць суайчыннікам, што жывуць за мяжой, нібыта зрабіць падарожжа па Беларусі. Прапільце па Нёмане, пачынаючы з Уздзеншчыны, дзе ён яшчэ называецца Нёманец, паглядзець, як ля вёскі Пясочнае зліваецца з Лахай, імкліва б'яжыць паўз Мікалаеўшчыну — радзіму народнага песняра Якуба Коласа, а потым сваёй магутнасцю надае велічы старадаўняму Гродню. Вабіць да сябе самае вялікае возера Беларусі. «Нарач — гэта сапраўднае мора, — піша М. Дзелянкоўскі. — І вада яго вялікая і шырокая, і бяздоннасць пад табой, і колер вады марскі, і чайкі белакрылыя, і рыбы багата». А ў Браслаўшчыне свая адметнасць. Там за кожным узгоркам, за

кожным паваротам дарогі адкрыецца падарожнікам новае «блакітнае вока зямлі». Азёры быццам перацякаюць адно ў другое. Так бы і ехаў бясконца! Асвейскае возера «папросіць» быць стрыманым, паводзіць сябе ціха. Тут зручны і кормны прытулак для тысяч вадаплаўных птушак, якія гняздуць або адпачываюць у час пералёту.

Разам з аўтарам чытач наведвае Белавежскую пушчу, дзе ўзноўлены статак зуброў, магутных і прыгожых жывёлін, якія з'яўляюцца сучаснікамі мамантаў. Аглядзіць славыты парк у Нясвіжы, якому больш ста гадоў. Ён дбайна дагледжаны, пастаянна паднаўляюцца пасадкі. Колькасць відаў дрэў і кустоў, траў у парку за апошнія гады значна павялічылася. Цяпер іх налічваецца каля 200.

Цікава, што адзіны ў Беларусі «мядзведжы куток», дзе жыве з паўсотні касалапых, размешчаны зусім недалёка ад Мінска. Бярэзінскі запаведнік (тэрыторыя на поўнач ад Барысава) быў створаны яшчэ ў 1925 годзе, каб захаваць калонію баброў на еўрапейскай частцы краіны. Цяпер гэты некрануты дзейнасцю чалавека масіў вабіць вучоных з розных краін свету. Плануецца правядзенне тут міжнароднай канферэнцыі.

Расказваючы пра мясціны, што ахоўваюцца як нацыянальная каштоўнасць, як помнікі прыроды, Мікола Дзелянкоўскі паказвае не толькі прыгажосць ландшафтаў, узрост насаджэнняў, багацце жывёльнага і птушынага свету. Яго нязменная цікавасць людзі, што жывуць сярод гэтага хараства. Адны займаюцца навуковымі даследаваннямі, другія прыязджаюць адпачываць, трэція заняты гаспадарчымі клопатамі. Але ўсе яны неаб'якава да наваколля. Прырода роднай зямлі дае ім «спакой». І роздум. І ўспамін. А ўсё гэта разам і ёсць пачуццё, тое невыказнае пачуццё, якое робіць чалавека шчаслівым».

В. СЕРГІЕЎСКАЯ.

Інстытут генетыкі і цыталогіі Акадэміі навук БССР — адна з навукова-даследчых устаноў, якая распрацоўвае тэарэтычныя і селекцыйна-метадычныя пытанні генетыкі. Тут працавалі і працуюць вядомыя ўсёму свету вучоныя — акадэмікі А. Жэбрак, М. Турбін, П. Раціцкі, доктар біялагічных навук Л. Хатылёва і іншыя. Выдадзеныя імі працы «Селекцыя гібриднай кукурузы», «Біялагічная статыстыка», «Праблемна-тэматычны зборнік «Поліплоідныя цукровыя буракі», «Эксперыментальны мутагенез» атрымалі высокую ацэнку як у нашай краіне, так і за мяжой. Вялікую практычную дапамогу сельскай гаспадарцы аказваюць вучоныя інстытута. Так, у лабараторыі эксперыментальнай поліплады, якая нядаўна адзначыла сваё дваццацігоддзе, пад кіраўніцтвам члена-карэспандэнта АН БССР У. Борматава распрацаваны і распрацоўваюцца новыя генетычныя прыпыны і метады селекцыі высокапрадукцыйных форм і гібридаў сельскагаспадарчых культур. Галоўнымі аб'ектамі даследаванняў тут з'яўляюцца жыта і пшаніца, кукуруза і цукровыя буракі. Толькі летась новы полігібрыд цукровых буракоў БПГ-31, які высяваўся ў Брэсцкай вобласці на плошчы каля 600 гектараў, даў эканамічны эфект на суму 142 тысячы рублёў.

НА ЗДЫМКАХ: старэйшы навуковы супрацоўнік А. ШЧАРБАКОВА з лабаранткамі правяраюць рост пшанічна-жытнёвых гібридаў; у лабараторыі эксперыментальнай поліплады.

Фота Э. ЭЛЬКСІНА.

СПРЫЯЎ ТВОРЧАМУ ЎЗЛЁТУ БЕЛАРУСКІХ ТАЛЕНТАЎ

Асветнік, папулярызатар, збіральнік

ДА 100-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ІВАНА ЛУЦКЕВІЧА

Таленавітай, самаадданай і яркай асобай паўстае гэты чалавек ва ўспамінах тых, хто быў знаёмы з ім, пісаў пра яго грамадска-палітычную і навуковую дзейнасць. Іван Луцкевіч пражыў кароткае, але насычанае значымі падзеямі жыццё. Гэта быў час войнаў і рэвалюцый, нараджэння марксісцкай партыі ў Расіі і стварэння першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы рабочых і сялян. Гэта быў час беларускага нацыянальнага адраджэння, абуджэння ад векавога сну і цемнаты мільённых беларускіх

сялянскіх мас. І наш юбіляр пакінуў у гэтых вялікіх і складаных падзеях свой выразны, хоць часам і сулярчлівы след. Іван Луцкевіч нарадзіўся 10 чэрвеня 1881 года ў горадзе Шаўляі былой Ковенскай губерні. Нягледзячы на тое, што яго бацька — Іван Якімавіч быў чыгуначнікам і ім даволі часта даводзілася жыць удалечыні ад роднага краю, у сям'і панавала атмасфера глыбокай пашаны да Беларусі, да свайго народа і роднай мовы. Гэта пачуццё Іван Луцкевіч захаваў на ўсё жыццё, і ў свой час яно

дапамагло яму стаць у шэрагі першых барацьбітоў беларускага адраджэнскага руху. У 1895 годзе сям'я Луцкевічаў перабралася ў Мінск, дзе ў 1902 годзе Іван скончыў гімназію. Да вучобы ён быў вельмі здольны. Пра гэта сведчыць нават той факт, што пасля заканчэння гімназіі малады Луцкевіч накіроўваецца ў Пецярбург і паступае адразу ў дзве вышэйшыя навучальныя ўстановы: на юрыдычны факультэт Пецярбургскага ўніверсітэта і ў Археалагічны інстытут. Інстытут ён заканчвае ў 1904, а

універсітэт — у 1905 годзе. На студэнцкія гады прыпадае пачатак навуковай і грамадска-палітычнай дзейнасці Івана Луцкевіча. Ён шмат рабіў, каб згуртаваць студэнтаў, выходцаў з Беларусі, і накіраваць іх дзейнасць на пашырэнне асветы сярод свайго народа. У 1902 годзе ім быў арганізаваны Беларускі гурток народнай асветы, наладжана выданне беларускіх кніжак. 1903 год з'явіўся годам стварэння першай беларускай палітычнай арганізацыі — Беларускай рэвалюцыйнай грамады, якая стаяла на рэвалюцыйна-дэмакратычных пазіцыях. Ініцыятарам яе заснавання і адным з першых кіраўнікоў быў малады Іван Луцкевіч. У тым жа годзе за ўдзел у падрыхтоўцы першамайскай дэманстрацыі яго на некалькі месяцаў кідаюць у турму, вядомыя пецярбургскія «Крэсты».

Рэвалюцыю 1905—1907 гадоў Іван Луцкевіч сустракае ў Мінску, куды ён вярнуўся пасля заканчэння вучобы. Тут ён выступае на рабочых мітынгх і сходках, падрыхтоўвае і распаўсюджае лістоўкі і адозвы Беларускай рэвалюцыйнай грамады, якая была перайменавана на Беларуска-сацыялістычную грамаду. Актыўная палітычная дзейнасць, накіраваная супраць самадзяржаўя, не мала засталаца не заўважанай мясцовай паліцыяй. У сярэдзіне 1906 года быў адданы загад аб яго арышце. Толькі шчаслі-

вая акалічнасць дапамагла Івану Луцкевічу пазбегнуць царскай судовай справы. Ён вымушаны быў перайсці на нелегальнае становішча, а неўзабаве перабрацца ў Вільню, дзе пачаўся новы, найбольш плённы этап яго грамадска-палітычнай і культурнай дзейнасці.

Пытанне аб заснаванні рэгулярнай легальнай газеты на беларускай мове ўжо даўно абмяркоўвалася ў асяроддзі беларускай прагрэсіўнай інтэлігенцыі. Але да 1906 года царскі ўрад сурова забараняў распаўсюджванне беларускага друкаванага слова. Першая руская рэвалюцыя, якая падарвала асновы грамадскага ладу самадзяржаўнай Расіі, знесла і гэтую афіцыйную забарону.

У 1906 годзе прагрэсіўная інтэлігенцыя, якая групавалася вакол Івана Луцкевіча, распачала выданне першых беларускіх легальных газет «Наша доля» і «Наша ніва».

У першым нумары «Нашай доли», які выйшаў 1 верасня (старага стылю), была сфармулявана яе праграма. «Пісаць мы будзем для вёскі і будзем бараніць справы вяскоўных людзей, — заяўляла газета. — У дзісейшыя вялікі момант, калі ўсе народы гасударства расійскага, аб'явіўшы вайну старым парадкам, напругаюць усе свае сілы, каб дабіцца свабоды і лепшае долі, мы будзем разам з імі». Аднак царская цензура хутка задумала новае выданне «Наша ніва» ўбачыла свет 10 лістапада (старага стылю) 1906 года. Змрочны разгул рэакцыі, які наступіў у гэты

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ СССР

50 МИЛЛИАРДОВ РУБЛЕЙ НА ОХРАНУ ПРИРОДЫ

5 ИЮНЯ ЧЕЛОВЕЧЕСТВО ОТМЕТИЛО ВСЕМИРНЫЙ ДЕНЬ ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ. В ИЮНЕ ЖЕ ИСПОЛНЯЕТСЯ ГОД СО ДНЯ УТВЕРЖДЕНИЯ СОВЕТСКИМ ПАРЛАМЕНТОМ ЗАКОНОВ ОБ ОХРАНЕ И ИСПОЛЬЗОВАНИИ ЖИВОТНОГО МИРА И ОБ ОХРАНЕ АТМОСФЕРНОГО ВОЗДУХА.

По мнению крупнейшего советского эколога академика Евгения Федорова, высказанному несколько лет назад, общее загрязнение среды в СССР, обладающем огромным резервом практически еще не тронутых деятельностью человека пространств, было тогда по крайней мере в 10, а возможно, и в 20 раз меньше, чем в США. Что же касается индустриальных районов страны, то загрязненность их атмосферы, водоемов и почв была вдвое меньше, чем в аналогичных районах Соединенных Штатов.

Тем не менее ущерб, нанесенный окружающей среде, сочли в СССР достаточно серьезным, чтобы предпринять энергичные шаги для ее охраны. В семидесятые годы стали отчетливо видны контуры широкого комплекса конкретных действий, который можно назвать советской экологической политикой.

Прежде всего речь идет об издании целого ряда законов, касающихся охраны земель, недр, вод и лесов. После того, как с начала 1981 года вступили в действие два вышеупомянутых закона, практически не осталось ни одной стороны природопользования, не находящейся под защитой специальных законодательных актов. Больше того, в новой Советской Конституции, принятой в 1977 году, впервые в мировой практике охрана среды отнесена к важнейшим функциям государства.

В СССР последовательно усиливался и контроль за выбросом вредных веществ в окружающую среду. Сейчас уже более чем для 2 500 таких веществ установлены предельно допустимые концентрации их содержания в воздухе производственных помещений, в атмосферном воздухе населенных мест, в водоемах, в почве и в продуктах питания.

Начиная с 1975 года, в годовые и перспективные государственные планы экономического и социального развития страны включаются специальные разделы об охране природы. Как

и другие плановые задания, экологические программы опираются на государственные ассигнования. В прошлой пятилетке (1976—1980 годы) на защиту природы и рациональное использование природных ресурсов было израсходовано на всех уровнях приблизительно 50 миллиардов рублей, или 2,5 процента национального дохода.

ПОД КОНТРОЛЕМ ГОСУДАРСТВА И ОБЩЕСТВЕННОСТИ

Широкий комплекс исследований, направленных на решение фундаментальных проблем экологии, на оценку состояния биосферы, климатических и водных ресурсов и степени влияния на них естественных и антропогенных факторов, осуществляются в СССР 14 общесоюзных и 6 региональных научно-исследовательских институтов и центров. Десятки научных учреждений работают над решением конкретных экологических задач.

Государственный комитет по гидрометеорологии и контролю окружающей среды совместно с несколькими министерствами создал Общегосударственную службу наблюдения и контроля за уровнем загрязнения внешней среды — ОГСНК. В настоящее время тщательный контроль за состоянием атмосферного воздуха проводится в 450 городах СССР. В некоторых из них действуют автоматические системы мониторинга.

Частью ОГСНК стала и сеть наблюдения за «самочувствием» водоемов. Она насчитывает примерно 4 000 пунктов, действующих на 1 200 реках, озерах и водохранилищах.

Государственный контроль совмещается с контролем общественным. Во всех республиках есть общества охраны природы. Только в Российской Федерации такое общество объединяет 32 миллиона членов — от школьников до пенсионеров. Люди в свободное от работы или учебы время занимаются озеленением городов и сел, следят за чистотой лесов и водоемов, строят своими силами плотины на малых речках и укрепляют берега, помогают охранять природу от браконьеров. Местные советы общества принимают участие в подготовке природоохранных разделов государственных планов.

ОБЩЕЕ ДЕЛО ЧЕЛОВЕЧЕСТВА

Польско-американская экспедиция обнаружила следы загрязнения на одном из ледников Гималаев, где ему, казалось бы, неоткуда взяться... На нашей планете ущерб природной среде нанесен уже, к сожалению, в глобальных масштабах, и только совместными усилиями всех стран можно ее спасти.

СССР выступает за широкое международное сотрудничество в области экологии. В 1979 году по его инициативе в Женеве было создано общеевропейское совещание на межправительственном уровне по проблеме объединения сил в охране среды, принявшее, в частности, Конвенцию о трансграничном переносе загрязнителей воздуха на большие расстояния. СССР стал и первой страной, ратифицировавшей эту Конвенцию.

На XXXV сессии Генеральной Ассамблеи ООН было одобрено советское предложение «Об исторической ответственности государств за сохранение природы земли для нынешнего и будущих поколений». С момента создания «Программы ООН по окружающей среде» (ЮНЕП) Советский Союз принимает активное участие в ее осуществлении. Особенно тесные связи установлены между странами СЭВ, разработавшими общую развернутую программу оздоровления окружающей среды и рационального использования природных ресурсов. За годы сотрудничества завершено около 1 200 научно-исследовательских и проектно-конструкторских работ, треть из которых уже внедрена в экономикку стран СЭВ.

Экологическая политика, которую осуществляет СССР, приносит ощутимые результаты. За последние пять лет сброс загрязненных вод уменьшился на его территории на 28 процентов, выброс загрязняющих веществ в воздух — на 15 процентов. Как предсказывают научно обоснованные прогнозы, степень загрязнения среды будет уменьшаться и в будущем, несмотря на высокие темпы развития советской экономики. Это и есть практическое решение главной задачи в сфере экологии — не только сохранить, но и улучшить среду обитания.

Анатолий АРХИПЕНКО.
(АПН).

Алена РУЦКАЯ

РАНАК

Узнялося сонца на золку,
Абапёршыся соснам на плечы,
Нібы хто адчыніў заслонку
У палаючай жарам печы.

Паляцелі яго прамені,
Абуджаючы наваколле,
Як жывое вады струмені
На засмяглае летам поле.

Дрэвы ў лісці-далоні ловаць
Тых праменяў святло жывое.
Падзялілася возера роўнядзь
Саматканкаю залатою.

І расплюшчаюць кветкі вочы
Паглядзець на агністыя кросны.
«Добры дзень,— ціха ветрык
шапоча,—
Беларускі ранак мой росны».

перыяд, прымусіў Івана Луцкевіча і яго папалечнікаў зрабіць газету з тактычных меркаванняў больш памярковай і асяцёрнай у асяцёрнай сацыяльна-навуковай пытанняў, каб не паўтарыць сумны лёс яе папярэдніцы — «Нашай долі». Рэдакцыя «Нашай нівы» неаднаразова падкрэслівала асветніцкі напрамак свайго выдання.

Праз «Нашу ніву» Іван Луцкевіч імкнуўся «будзіць у беларусаў пачуццё чалавека і грамадзяніна, голасна гаварыць аб яго патрэбах і правах». Яму хацелася, каб яе чыталі не толькі ў вёсках і мястэчках, як адзначалася ў газеце, але і ў гарадах. Для гэтага ён сам аб'ездзіў усю Беларусь. Ніхто ў рэдакцыі так не ведаў самых аддаленых куткоў роднага краю, як Іван Луцкевіч, нястомны працаўнік, прапагандыст і папулярны гісторык і духоўнага багацця беларускага народа. Яго многія ведалі, чакалі і з радасцю сустракалі. Людвіка Войцікава (Зоська Верас), актыўная ўдзельніца Беларускага грамадска-культурнага руху нашаніўскай пары, успамінае: «У 1911 годзе наш гурток беларускай моладзі ў Гродна паставіў спектакль па п'есе Каруся Каганца «Модны шляхцюк». Публікі было шмат. Але найбольшую радасць мы адчувалі, бачачы дарагога госця з Вільні — Івана Луцкевіча, які прыехаў на наша запрашэнне».

Дзякуючы старанням Івана Луцкевіча «Наша ніва» стала папулярнай газетай як у родным краі, так і ў многіх гара-

дах і губернях царскай Расіі. Падпісчыкі на яе былі ў Празе, Брно, Парыжы, Льежы, некаторых гарадах Злучаных Штатаў Амерыкі.

Іван Луцкевіч імкнуўся, каб «Наша ніва» шмат увагі ўдзяляла абуджэнню нацыянальнай свядомасці ў беларусаў, прапагандзе дружбы і згуртавання ўсіх нацыянальнасцей роднага краю ў барацьбе за лепшую будучыню. «Мы, беларусы,— гаварылася ў адной з карэспандэнцый,— павінны дакладна прытрымлівацца прастай і высокай мэты адраджэння нашага краю, цвёрда і з гонарам адстойваць свае людскія і грамадскія правы, абараняючы правы ўсіх нацый нашага краю, ідучы разам з прагрэсіўнымі людзьмі братніх нам народаў Расіі».

Вялікі ўклад «Нашай нівы» ў развіццё і станаўленне новай беларускай літаратуры. Газета не толькі актыўна выяўляла і згуртавала літаратурныя таленты, яна іх узгадоўвала, давала крылы для творчага ўзлёту, была, па трапнаму значэнню польскай даследчыцы А. Бергмановай, «свайго роду універсітэтам і апекуном». Якуб Колас з удзячнасцю ўспамінаў, што выхад у свет беларускай газеты быў найвялікшай падзеяй у ягоным жыцці. На старонках «Нашай нівы» друкаваліся творы Цёткі, Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, Змітрака Бядулі. Тут з першымі творами выступілі Канстанцыя Буйло, Гальяш Леўчык, Янка Журба, Максім Гарэцкі, Алесь Гурло, Уладзі-

слаў Галубок і многія іншыя паэты, празаікі і драматургі.

Іван Луцкевіч быў вялікім энтузістам пошукаў памятак старасветчыны. Амаль усё сваё сямцовае жыццё ён збіраў старадрукі, летапісы, скарбы выяўленчага і ўжыткавага мастацтва, узоры народнага адзення і іншыя памятки гісторыі і культуры Беларусі. Усё гэта ён рабіў з марай стварыць першы беларускі нацыянальны музей. Але пры жыцці гэта мару ажыццявіць яму не давялося. Беларускі музей, які атрымаў імя Івана Луцкевіча, быў арганізаваны прагрэсіўнай грамадска-культурнай арганізацыяй у Вільні ў 1921 годзе, многія экспанаты яго і сёння складаюць «залаты фонд» Дзяржаўнага мастацкага музея БССР, Гісторыка-этнаграфічнага музея Літоўскай ССР, іншых музеяў, а таксама акадэмічных бібліятэк Беларусі і Літвы.

Шмат увагі Іван Луцкевіч удзяляў развіццю беларускай асветы і навукі. Па яго ініцыятыве ў 1919 годзе ў Вільні была створана першая беларуская гімназія. Трэба адзначыць, што ў вышэйшым імях неадкладных спраў у галіне асветы і навукі Іван Луцкевіч знаходзіў падтрымку з боку рускіх прагрэсіўных вучоных. Так, напрыклад, сяброўскія адносіны з Аляксеем Шахматавым, Іванам Бадурэ дэ Куртэнэ і Аляксандрам Розенфельдам, а таксама іншымі вучонымі Пецярбурга дапамаглі вырашыць такую важную праблему, як падрыхтоўка спецыяліста па напісанні беларускай граматыкі для школ.

З гэтай мэтай Іванам Луцкевічам быў рэкамендаваны для даследчыцкай працы ў Пецярбурзе малады прадстаўнік беларускай навуковай моладзі Браніслаў Тарашкевіч, у будучым вядомы грамадска-палітычны дзеяч, акадэмік Акадэміі навук БССР.

Карпатлівай працай Івана Луцкевіча было створана Беларускае выдавецкае таварыства, арганізавана выданне літаратурных твораў пісьменнікаў як сваіх, так і прадстаўнікоў іншых народаў, беларускіх календароў, якія карысталіся шырокай папулярнасцю не толькі ў родным краі. Гэта пра іх рускі прафесар А. Пагодзін пісаў: «Нашым выдаўцам календароў для народа варта было б звярнуць увагу на штогоднія календары, якія выпускае «Наша ніва». Гэтыя календары праводзяць сапраўдную культурную работу».

Апошні этап жыццёвага шляху Івана Луцкевіча, калі ён дзейнічаў ва ўмовах нямецкай акупацыі значнай часткі Беларусі, найбольш складаны і супярэчлівы. На яго прыпадае і ўдзел у рабоце розных камітэтаў і аб'яднанняў, якія намагаліся стварыць нейкае аўтарытэтнае прадстаўніцтва нацыянальных меншасцей пры вайсковых уладах, і спробы ажыццявіць ідэю «канфедэрацыі Вялікага княства Літоўскага», якая б злучыла дэмакратычныя элементы беларусаў, літоўцаў, яўрэяў і палякаў. Іван Луцкевіч выступае за федэрацыю літоўцаў і беларусаў. Урэшце, ён меў дачыненне да

абвясчэння 25 сакавіка 1918 года ў Мінску Беларускай радай фактычна незалежнай Беларускай народнай рэспублікі. Але ўжо ў пачатку 1919 года Іван Луцкевіч адышоў ад актыўнай грамадска-палітычнай дзейнасці, цяжкая хвароба (сухоты) прыкавала яго да ложка. Хвароба хутка прагрэсавала, і сябры, каб неяк палегчыць яго пакуты, арганізавалі ў той складаны час паездку на лячэнне ў санаторыі польскага горада Закапане. На жаль, было ўжо запозна. 20 жніўня 1919 года Івана Луцкевіча не стала.

Станоўча ацэньваючы рэвалюцыйна-дэмакратычную і культурную дзейнасць чалавека, які ў многіх пытаннях быў пачынальнікам, сучасны даследчык-марксіст не можа не ставіцца крытычна да яго палітычных блуканняў і памылак. На жаль, Іван Луцкевіч не да канца разабраўся ў складаных тагачасных падзеях, не зразумеў сутнасць нацыянальнай праграмы бальшавікоў. Аднак ёсць звесткі аб тым, што яго сапраўдным глыбокім сімпаты былі на баку Савецкай улады. Адзін з яго сучаснікаў успамінаў: «Ён стаяў на тым грунце, што для Беларусі патрэбна ўлада Саветаў». «Шчырая дэмакратызацыя краю,— казаў Іван Луцкевіч,— якая праводзіцца ўладай Саветаў, павінна прывесці да нацыянальнага адраджэння Беларусі».

Мікола ІВАНОУ,
Леў МІРАЧЫЦКІ,
кандыдаты гістарычных
наук.

**САДЗЕЙНІЧАЮЦЬ УЗАЕМАРАЗУМЕННЮ ЛЮДЗЕЙ
У БАРАЦЬБЕ ЗА МІР**

**МІЖНАРОДНЫЯ КАНТАКТЫ
САВЕЦКІХ МАСТАКОЎ**

Карэспандэнт Агенцтва друку Навіны Вольтга РУ-МЯНЦАВА сустракаецца з сакратаром праўлення Саюза мастакоў СССР Юрыем КАРАЛЕВЫМ і напрасіла яго раскажаць аб асноўных напрамках міжнароднай дзейнасці гэтага творчага саюза ў 1981 годзе.

— Мы прадоўжым, — сказаў Юрый Каралёў, — развіццё і актывізацыю нашых міжнародных кантактаў. Будучы падпісаны двухбаковыя планы творчага супрацоўніцтва на 1981—1982 гады з Саюзамі мастакоў Балгарыі, Венгрыі, ГДР, Кубы, Лаоса, Манголіі, Польшчы, Румыніі, Чэхаславакіі, Анголы, Сірыі, Арганізацыі вызвалення Палесціны, Фінляндыі.

Савецкія мастакі прымуць удзел больш чым у 20 міжнародных творчых сустрэчах па жывапісу, графіцы, скульптуры, медальернаму мастацтву, дызайну — у Балгарыі, Венгрыі, Польшчы, Чэхаславакіі, Югаславіі. Абудуцца міжнародны пленэр жывапісцаў «Крым» у адным з творчых Дамоў нашага саюза на беразе Чорнага мора, а таксама сумесная работа мастакоў СССР і ГДР над творамі палітычнай тэматыкі ў Доме творчасці «Сенек» пад Масквой.

Прадугледжваюцца сустрэчы супрацоўнікаў мастацтвазнаўчых часопісаў розных краін, прадстаўнікоў мастацкіх фондаў для абмену вопытам і кансультацыямі, узаемныя паездкі мастакоў і мастацтвазнаўцаў і многія іншыя кантакты.

Вялікія нашы выставачныя планы, — працягвае Юрый Каралёў, — У 1981 годзе за рубжэ намечана накіраваць каля 30 выставак савецкага выяўленчага мастацтва (не лічачы выставак-продажу) і прыняць у СССР 27 замежных. Пры іх камплектаванні мы імкнёмся ўключыць творы рознай тэматыкі і жанраў, якія раскрываюць разнастайнасць нацыянальных школ, яркую творчую індывідуальнасць мастакоў.

Найбольш шырока і разнастайна ахвочваюцца нашы выставачныя кантакты з Саюзамі мастакоў сацыялістычных краін. Напрыклад, у Венгрыі змогуць пазнаёміцца са сёлетымі медальернага мастацтва Грузіі, у Балгарыі будзе экспанавацца выстаўка «Савецкія мастакі аб Балгарыі», палотны левінградскага мастака Дзмітрыя Абозенкі ўбачаць у В'етнаме, сумесная выстаўка савецкіх і мангольскіх майстроў будзе экспанавацца ў Манголіі. Для Польшчы падрыхтавана персанальная выстаўка вядомага жывапісца Яўсея Маісеенкі, для Румыніі і Югаславіі — экспазіцыя твораў маладых мастакоў.

І сёлета мы адпраўляем

шмат выставак у капіталістычныя краіны і спадзяёмся, — падкрэслівае Юрый Каралёў, — што нашы кантакты ўзмацняцца і палепшацца. Традыцыйна будзе паказана выстаўка ў Аўстрыі па лініі выдавецтва «Глобус» — на гэты раз твораў грузінскага жывапісца Зураба Нікарадзе; экспазіцыя савецкай графікі падрыхтавана для Францыі, выяўленчага мастацтва мастакоў Украіны — для Заходняга Берліна, выстаўка сучаснага савецкага мастацтва — для Нарвегіі.

Саюз мастакоў СССР мае планы творчага супрацоўніцтва і добрыя перспектывы работы з двюма фінскімі арганізацыямі — Асацыяцыяй мастакоў і Саюзам работнікаў культуры. Творы савецкіх мастакоў экспануюцца галерэяй «Фінфорум», нашы майстры традыцыйна ўдзельнічаюць у выстаўцы «Рэаліст», прымаюць удзел у творчым сімпозіуме ў Куопіо.

Прыемна адзначыць, што за апошнія гады актывізаваліся сувязі з майстрамі ФРГ. Упершыню з мастакамі капіталістычнай краіны арганізавана двухбаковая творчая работа: савецкія і заходнегерманскія майстры па чарзе працуюць у СССР і ФРГ з наступным паказам выставак. Дарэчы, творы савецкіх мастакоў ужо з поспехам дэманстраваліся ў ФРГ: на I Трыенале маладзёжнага малюнка з дзесяці ўдзельнікаў савецкага раздзела былі прэміраваны сем. Спадзяёмся, што і на гэты раз з цікавасцю будучы прыняты работы маскоўскага графіка Ігара Аброна і творы савецкага выяўленчага мастацтва з фондаў Дырэкцыі выставак Саюза мастакоў.

Атрымае далейшае развіццё супрацоўніцтва з Саюзамі мастакоў або аналагічнымі арганізацыямі Індыі, Непала, Шры Ланкі, Ірака і інш.

Прадугледжваюцца ўдзел савецкіх мастакоў і ў 18 міжнародных форумах мастацтва. Мы традыцыйна наспахова ўдзельнічаем у выстаўках-конкурсе керамікі ў Фанцыі (Італія), Міжнародным фестывалі жывапісу ў Кан-сюр-Мэр (Францыя), Міжнародным трыенале дробнай скульптуры (Венгрыя), Міжнароднай выстаўцы ілюстрацыі дзіцячай кнігі ў Браціславе (Чэхаславакія) і многіх іншых.

І апошняе. Мы надаём вялікае значэнне традыцыйнай Маскоўскай міжнароднай выстаўцы «Сатыра ў барацьбе за мір». Да ўдзелу ў гэтым аглядае запрашаюцца майстры сатырычнай графікі з розных краін свету. Такія выстаўкі актыўна садзейнічаюць кансалідацыі прагрэсіўных мастакоў планеты ў барацьбе за разрадку, разбраценне, супрацоўніцтва, узаема-

У мінскім скверы імя Я. Купалы адбылося традыцыйнае гарадское свята паззіі.

Ля помніка песняру беларускага народа сабраліся вядомыя пісьменнікі, артысты, прадстаўнікі грамадскасці, жыхары і госці Мінска. Адкрыў свята сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР паэт Анатолий Вярцінскі.

— У наступным годзе ўсё прагрэсіўнае чалавецтва будзе ўрачыста адзначаць стагоддзе з дня нараджэння Я. Купалы, гэта дата занесена ў календар ЮНЕСКА, — сказаў ён. — А сёння мы сабраліся тут, у купалаўскім скверы, каб аддаць даніну павагі чалавеку, паэту, грамадзяніну, нашаму земляку і настаўніку. Няхай праходзяць гады, але і сюды, і ў іншыя купалаўскія мясціны на сусрэчу з паэтам будучы і сці людзі, нашы дзеці, дзеці нашых дзяцей.

Перад прысутнымі выступілі паэты С. Шушкевіч, С. Панінік, народны мастак БССР, аўтар помніка Я. Купалу А. Анікейчык, пляменніца паэта Ядвіга Раманоўская.

НА ЗДЫМКАХ: у купалаўскім скверы выступаюць самадзейныя артысты з Палаца культуры Белсаўпрофа; ля мікрафона — А. ВЯРЦІНСКІ. Фота А. БАСАВА.

ПРА АЎТАРА ОПЕРЫ «КАСТУСЬ КАЛІНОЎСКІ»

МУЗЫКА, ПАТРЭБНАЯ ЁСІМ

ДА 70-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ДЗМІТРЫЯ ЛУКАСА

Напэўна, студэнты Гомельскага тэхнікума шляхоў зносілі былі б вельмі здзіўлены, калі б дэведзіліся, што іх малады, але строгі выкладчык па механіцы пасля лекцыі становіцца вучнем музычнай школы і старанна займаецца спевамі і тэорыяй музыкі. Сын чыгуначніка, ён толькі «па сямейнай традыцыі» пайшоў у чыгуначны тэхнікум, але сапраўдным яго прызнаннем заўсёды была музыка.

Яшчэ ў дзяцінстве ён спрабаваў выконваць на балалайцы прасцейшыя мелодыі, іграў на гітары. Маці, слухаючы сынавы «канцэрты», не раз гаварыла яму:

— Дай спакой маім вушам! У цябе, Дзіма, няма ні голасу, ні сляху!

Аднак яна памылялася: у хлопчыка аказалася і тое і другое. У школьныя гады ён пачаў наведваць гурткі мастацкай самадзейнасці, а неўзабаве кіраўнік хору Гомельскага клуба чыгуначнікаў звярнуў увагу на юнага спевака і пачаў даручаць яму запевы некаторых песень. Калі Дзмітрый стаў памочнікам машыніста, ён не кідаў заняткаў музыкой, што ў рэшце рэшт прывяло яго ў музычнае вучылішча.

Музыкальнае здольнасці і першыя ўласныя творы дапамаглі Дзмітрыю Лукасу паступіць у Беларускае дзяржаўнае кансерваторыю ў клас кампазіцыі прафесара В. Залатарова. І яшчэ ў студэнцкія гады ён стаў аўтарам раманаў: «Вясновы вечар», «На спатканне», «Успаміны», «Беспрытульнае гора», «Як у лесе зацвіталі». У той жа час малады кампазітар піша музыку да спектакляў «Ноч у верасні», «Гады выпрабаванняў», «Брат героя», «Чырвоная Шапачка», «Браня-поезд 14-69». Да выпускных экзаменаў у кансерваторыю ён заканчвае Квартэт і Першую сімфонію.

Здзяйсненне далейшых творчых задум кампазітара перапыніла Вялікая Айчынная вайна. Знаходзячыся ў эвакуацыі,

а потым на Сталінградскім фронце, ён прагна ловіць звесткі аб гераічных подзвігах беларускіх партызан. У той час гэтымі подзвігамі захаплялася ўся краіна, і ў кампазітара нарадзілася думка аб стварэнні оперы, прысвечанай слаўнаму мінуламу беларускага народа. Калі ён дэмабілізаваўся з арміі па хваробе і вярнуўся да творчай працы, то ўзяўся за стварэнне вобраза нацыянальнага героя Беларусі Кастуся Каліноўскага, які прысвяціў сваё жыццё барацьбе за свабоду народа і загінуў у імя шчасця сваёй бацькаўшчыны. Больш трох гадоў спатрэбілася Д. Лукасу для таго, каб увасобіць сваю задуму. Кампазітар удала выкарыстаў беларускія народныя песні і танцы. З першых жа спектакляў опера прыцягнула да сябе ўвагу слухачоў.

Паспяхова працаваў кампазітар і ў галіне камернай музыкі. Д. Лукас стварыў мноства самых разнастайных па характары раманаў. Шырокую папулярнасць набылі яго раманы на вершы Я. Купалы, Я. Коласа, М. Машары, П. Броўкі, П. Пестрака і многіх іншых беларускіх паэтаў.

Удала працягваў кампазітар і працу для тэатра, якую ён пачаў яшчэ ў студэнцкія гады. За пасляваенны перыяд ім напісана музыка да спектакляў «Канстанцін Заслонаў», «Маладая гвардыя», «Вялікая сіла», «Пінская шляхта», «Жывы труп», «Смерць ваяводы» і іншых. Пісаў ён музыку і да кінакарцінаў, сярод якіх «Белая вежа», «Новы Мінск», «Дзеці партызана», «Несцерка», «Пасеялі дзяўчаты лён», «Шчасце трэба берагчы», «Строгая жанчына», «Чалавек не здаецца».

Сярод твораў Д. Лукаса няма мала апрацовак беларускіх народных песень і танцаў для сімфанічнага аркестра, інструментальных ансамбляў, народнага аркестра, хору.

Але асабліва папулярныя песні кампазітара, які распаўсюджваліся ў народзе з са-

праўды маланкавай хуткасцю. Многія з іх захоўваюцца ў рэпертуары прафесійных і шматлікіх самадзейных харавых калектываў і цяпер.

Адным з апошніх твораў кампазітара з'яўляецца араторыя для салістаў, хору і сімфанічнага аркестра «Добрай раніцы, мір!» Твор мае тры асноўныя тэмы: галоўную, пабудаваную на мелодыі беларускай народнай песні «Ой, хадзіў-гуляў малойчычак», трагічную тэму пакут і гора, тэму вайны і перамогі. Глыбока па свайму літаратурнаму зместу і музыцы, араторыя сведчыць аб творчай сталасці кампазітара, яго выдатным майстэрстве валодання ўсёй шматфарбнай палітрай гучання сімфанічнага аркестра, хору і галасоў салістаў.

Выхаванец Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, адзін з вядучых кампазітараў рэспублікі, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Дзмітрый Лукас жыў імкненнем і думкамі свайго народа. Невычарпальнай крыніцай натхнення для яго заўсёды былі лепшыя ўзоры беларускага нацыянальнага фальклору, а пачуццё новага, сучаснага надавала ім асаблівае выразнасць і прывабнасць.

Дзмітрый Лукас быў мастацкім кіраўніком музычнага вясчання Беларускага радыё, дэканам кафедры спеваў Мінскага педагагічнага інстытута імя М. Горкага, абіраўся народным дэпутатам, адказным сакратаром Саюза кампазітараў Беларусі. Менавіта яму абавязаны сваім узнікненнем і станавленнем многія сельскія самадзейныя хоры рэспублікі. Ён ніколі не шкадаваў часу для кансультацый і дапамогі пачынаючым кампазітарам.

Удала спалучаліся творчая і грамадская пазіцыі гэтага няўрымслівага чалавека і таленавітага кампазітара, што прыносіла яму адчуванне сваёй неабходнасці людзям і асабістага шчасця.

Дзмітрый ЖУРАУЛЕУ,
музыказнаўца.

ПЕСНІ РАСІІ

Старэйшаму ў Савецкім Саюзе рускаму народнаму хору імя Пятніцкага споўнілася 70 гадоў. Гісторыя гэтага самабытнага калектыву, які з 1962 года ўзначальвае таленавіты кампазітар і знаўца рускага фальклору Валянцін Левашоў, пачалася з дэбютнага канцэрта ў 1911 годзе, на якім выступілі сяляне некалькіх губерняў. Гэты незвычайны «сялянскі канцэрт» быў арганізаваны выдатным збіральнікам і прапагандыстам народнай рускай песні Мітрафанам Пятнішкім.

Сёння ў рэпертуары хору старадаўнія рускія песні, карагоды, сцэны з народнага жыцця з музыкой, спевамі і танцамі, песні савецкіх кампазітараў. Яму абавязаны сваім узнікненнем Паўночны, Уральскі, Сібірскі, Кубанскі і іншыя народныя хоры. Пасля шматлікіх гастроляў па Амерыцы, Еўропе, Азіі, Афрыцы ў некаторых краінах, напрыклад, у Чэхаславакіі, Польшчы, Балгарыі, Мексіцы, Швецыі, з'явіліся падобныя фальклорныя калектывы.

ВОБРАЗЫ ГЕРОЯЎ

ВАЛЯНЦІНА БЕЛАХВОСЦІКА

ТУТ ЯГО СВЯТЫ, ТУТ ЯГО БУДНІ

Бываюць сустрэчы, якія запамінаюцца на ўсё жыццё. Такой сустрэчай стала для мяне першае знаёмства з заслужаным артыстам рэспублікі, акцёрам Беларускага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Валянцінам Белыхвосцікам.

...На сцэне сярэдняга ўзросту, энергічны, крыху стомлены чалавек. Гэта старшыня калгаса Каравай са спектакля «Таблетку пад язык» А. Макаенка.

Чаму менавіта гэты акцёр прымуціў уважліва сачыць за кожным рухам, за кожнай інтанацыяй голасу, за кожным учынкам свайго героя? Напэўна, таму, што на сцэне мы бачылі праўдзівага, шчырага ў словах і дзеяннях чалавека. Здавалася, што гэта твой знаёмы і ты з ім неаднойчы сустракаўся.

Яго Каравай — разумны, вопытны старшыня калгаса, прынцыповы, высякародны ў сваіх адносінах да людзей, таму і ідуць да яго і старыя, і моладзь за парадай, за дапамогай. І старшыня не спяшаецца з прысуткам чалавеку, пакуль не высветліць і не ўважыць усе «за» і «супраць». Для аднавяскоўцаў ён — уважлівы і камуністы, савецкага кіраўніка.

Многа гадоў прайшло пасля першай сустрэчы з Караваем Белыхвосцікам. Многа роляў вялікіх і маленькіх, драматычных і камедыяных сыграно ім на сцэне. Цяпер, калі я бліжэй пазнаёмілася з гэтым артыстам, стала зразумелым, чаму тады звярнула на яго ўвагу. Валянцін Белыхвосцік у жыцці такі ж прынцыповы, сумленны, справядлівы чалавек. Ён любіць людзей, не шкадуе сябе ні ў якіх абставінах. Яму часта даводзіцца, як і яго герою Каравая, прымаць таблеткі валідолу пасля чарговай рэпетыцыі або спектакля, бо ён не іграе, а жыве на сцэне, а гэта патрабуе поўнай аддачы душэўных і фізічных сіл. Нягледзячы на сваю за-

Аднойчы мне давялося бачыць, як В. Белыхвосцік рыхтаваўся да выхаду на сцэну. За кулісамі хтосьці з артыстаў жартаваў, нехта расказваў апошнія літаратурныя навіны ці гартваў чарговы тэлевізійны сцэнарый. Адзін Валянцін Сяргеевіч не заўважаў, што адбывалася вакол. Засяроджаны, ён хадзіў з канца ў канец невялікага калідора. Хваляваўся, бо павінен быў выйсці на сцэну ў ролі Кірылы Арлоўскага ў спектаклі «Чалавек з легенды» І. Ражкова і Я. Шабана.

Імя Арлоўскага добра вядома ва ўсёй Савецкай краіне. Яго жыццё — падзвіг. Першая сусветная і грамадзянская войны, другая сусветная вайна — вось праз якія выпрабаванні прайшоў гэты чалавек. Ён не ведаў, што такое адпачынак і ў мірныя дні. Яго баявое мінулае Радзіма высока ацаніла, прысвоіўшы званне Героя Савецкага Саюза. У пасляваенны час ён стаў Героем Сацыялістычнай Працы.

Не выпадкова купалаўскі тэатр вырашыў расказаць людзям пра чалавека з легенды. «Пазычаныя хроніка» — так аўтары твора вызначылі жанр спектакля. З храналагічнай дакладнасцю гучаць на сцэне дакументы, якія паведамляюць пра жыццё Арлоўскага, пра яго сяброў і аднадумцаў. І ўздываецца пасярод іншых герояў постаць чалавека незвычайнай мужнасці, які самааддана змагаўся за шчаслівае жыццё свайго народа, за незалежнасць Радзімы.

Стварыць вобраз Кірылы Арлоўскага было вялікім шчасцем для акцёра. І вялікай адказнасцю. Тыя, хто добра ведаў Кірылу Пракопавіча, забывалі, што на сцэне артыст, хоць В. Белыхвосцік знешне непадобны на свайго героя. Што ж прымуціла глядача верыць акцёру? Напэўна, супадзенне тэмпераменту, ідэалаў і прынцыпаў акцёра і яго героя.

В. Белыхвосцік як артыст і грамадзянін сродкамі свайго мастацтва дапамагае нам асэнсаваць сучаснасць, зразумець тых людзей, якія аддалі жыццё дзеля шчасця будучых пакаленняў.

Нядаўна ў Мінску адбылася прэм'ера мастацкага двухсерыйнага фільма «Трэцяга не дадзена». Галоўны герой кінастужкі — сучаснік Арлоўскага, Герой Савецкага Саюза генерал-маёр Васіль Корж. Салдат. Хлеббароб. Камуніст. Яго біяграфія падобна на біяграфію Арлоўскага. Рэжысёр Ігар Дабралюбаў запрасіў на цэнтральную ролю Валянціна Белыхвосціка, для якога, дарэчы, гэта была не першая роля ў кіно.

Каравай, Васіль Корж, Кірыла Арлоўскі — гэта ролі, якія шмат чаго далі акцёру і ў чалавечых адносінах, і ў прафесійных. Працуючы над імі, Валянцін Белыхвосцік вывучаў архіўныя дакументы, сустракаўся з тымі, хто ведаў людзей, якія паслужылі правобразамі яго герояў. Іх самаахвярнасць, вялікая чалавечнасць і маральная чысціня натхнілі артыста на стварэнне вобразаў простых і ўзнёслых адначасова. І глядачы ўспрынялі іх менавіта такімі.

Шмат гадоў аддаў В. Белыхвосцік роднаму купалаўскаму тэатру. Тут яго святы, тут яго будні. Сваю шчырую любоў да прафесіі акцёра ён перадаў і сваёй дачцы Зоі, якая, дарэчы, даволі строга яго судзіць. Хутка яна скончыць Беларускі дзяржаўны тэатральна-мастацкі інстытут і пачне самастойную працу.

Наталля БАУКАЛАВА.

НА ЗДЫМКУ: В. БЕЛАХВОСЦІК у ролі К. Арлоўскага.
Фота А. ДЗМІТРЬЕВА.

нятасць, можа сотні кіламетраў ехаць, седзячы за рулём машыны, каб прывесці з вёскі ў Мінск хворую маці свайго сябра. Ніколі не забудзе выканаць абяцанне, нават калі яно датычыцца дробязі. Гэты чалавек у жыцці надзвычай сціплы і просты. Яго калегі гавораць, што ў Валянціна Белыхвосціка — залатыя рукі. І гэта сапраўды так. Ён выдатны шафёр, вопытны токар, нядрэжны трактарыст. І касіць умее не горш за сяляніна: родам ён з вёскі і здатны да любой працы. Гэтае веданне жыцця вельмі дапамагае яму ў акцёрскай прафесіі.

НОВЫЯ ВЕРШЫ

Уладзімір КАРЫЗНА

Па-ранейшаму светла-русымі,
Сінявокімі з веку ў век
На зямлі жывём беларусамі
Ля бароў задуменных і рэк.

Тут буслы, як снег, тут і чаіцы,
Як пялёсткаў рой, над вадою,
Усмехаецца светла раница
Вам дзяўчынаю век маладой...

Цветам мы зусім не змяніліся,
Хоць у нашу жывую сіню
Беды розныя надыміліся,
Чорнай птушкай у сэрцы — Хатынь.

Ды не можам мы ў краі гэтакім
Без вачэй крыніц, светлых кос,
Дзе ноч светлая нават з ветахам
І паводкай святло ад бяроз!

Алег САЛУК

ДА КУПАЛЫ

А куток тут прыгожы які:
Сінь ракі, берагоў зеляніна.
Я прыйшоў на паклон у Ляўкі
Да Купалы слухмяным сынам.

Я з азёрных прыйшоў Ушач,
Дзе Прарыў — незагойная рана,

Дзе калісьці праз слёзы і плач
Верш гучаў, як набат:
«Партызаны!...»

У Ляўках цішыня. Цішыня.
Толькі птушкі шчабечуць і дзеці.
Не, не хопіць маленькага дня,
Каб уволю на ўсё наглядзецца.

Я прыйду. І не раз яшчэ
Да прывабных мясцін карагодных.
Покуль Днепр у вечнасць цячэ,
Для народа заўсёды ты родны!

Алесь КАСЦЕНЬ

Калі знячэўку зрынуцца залевы
У вярхоўях рэчкі на сцямынелы дол,
Уздыбіцца рака: і бераг левы,
І бераг правы
Знікнуць пад вадою.

Але адыдзе гэтая навала,
І вуццішнаю ўбачыцца парой:
Наносны глей вадою пазмывала —
Паўсталі валуны з зямлі сырой...

Праходзяць дні: у сэрцы акрыялым,
Як выходы глыбінныя парод,
Паўстануць
да балючага выяўна

Твае — Айчына... Маці... І Народ.

СЯБРЫ І СУБ'ЯСЕДНІКІ

РАДЫЁ ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Больш дзесятка перадач адрасуе штодзённа Усесаюзнае радыё савецкім дзецям. Рэдакцыя радыёвяшчання для дзяцей ставіць перад сабой разнастайныя задачы, але галоўныя — расшырыць кругагляд юных слухачоў, навучыць арыентавацца ў складаным свеце чалавечых пачуццяў і адносін, дапамагчы ў засваенні школьных праграм.

Пачынаецца радыёдзень з «Пионерской зорьки». Асноўны змест гэтай перадачы — справы піянеры, масавыя самадзейнай арганізацыі, што аб'ядноўвае сёння ў Савецкім Саюзе амаль 20 мільёнаў дзяцей і падлеткаў 10—14 гадоў. «Зорьку» з цікавацю слухаюць і дарослыя: калі для дзяцей гэта сённяшняе іх жыццё, то для бацькоў — яшчэ адна магчымасць гэтае жыццё зразумець.

«Зорька» — не адзіная перадача, што жыве на радыё дзесяцігоддзі. Больш трыццаці гадоў вабяць дзяцей і рамантычныя героі «Клуба слаўных капітанаў» — персанажы раманаў Жуль Верна, Альфонса Дадэ, Веняміна Каверына. Папулярнасць «капітанаў» растлумачыць няцяжка: ніколі не знікне ў юных жаданне прыгод, захапленне высякародствам, адвагай, мужнасцю.

Супрацоўнікі дзіцячай рэдакцыі стварылі і своеасаблівыя радыёклубы па інтарэсах: «У краіне літаратурных герояў» — для юных філолагаў, «Падарожжа па любімай Радзіме» — для аматараў геаграфіі і да т. п. Амаль тысячу запісаў налічвае ў сваіх фондах дзіцячы радыётэатр. У яго рэпертуары — інсцэніроўкі савецкай і замежнай класікі, п'есы аб піянерах-героях, героях рэвалюцыі, вайны. Захапленні сучасных падлеткаў навукай, тэхнікай, космасам заахоцілі радыёжурналістаў зрабіць запісы, прысвечаныя вучоным, лётчыкам, касманаўтам.

Жыццё патрабуе ўсё новых тэм і новых форм падачы матэрыялу. Так з'явіліся, напрыклад, перадачы «Радзё для ўрока» і «Паслухайце вершы» — тэатр аднаго або двух акцёраў.

Гэтыя перадачы распыраюць рамкі школьных урокаў літаратуры.

У апошнія гады вырас інтарэс да лірычных і музычных перадач. Сённяшні падлетак, як паказвае рэдакцыйная пошта, не той рацыяналістычны «фізік», што быў гадоў дзесяць назад, а ўжо — і нават у большай ступені — «лірык». Адсюль цікавасць і да паэзіі, і да музыкі, прымым музыкі класічнай. Нядаўняе сацыялагічнае даследаванне дзіцячай аўдыторыі, якое рэгулярна праводзіцца на радыё, паказала, што любімай перадача сямідзесяці працэнтаў апытаных — «Музычная шкатулка», праграма, якая знаёміць з творчасцю вядомых кампазітараў-класікаў.

Дзіцячае радыё не лічыць патрэбным «выносіць» у эфір школьныя прадметы, але для самых маленькіх вучняў зроблена выключэнне. Каб дапамагчы ім у падрыхтоўцы хатніх заданняў, была арганізавана перадача «Радыёняня». Двое вядучых у ззаўнай, гумарыстычнай форме падаюць правільны граматыкі, арыфметыкі, догікі. І самы часам сумныя школьны матэрыял становіцца цікавым і захапляльным.

Каб рабіць перадачы цікавымі, патрэбнымі, мы павінны добра ведаць, што хвалюе сённяшніх дзяцей, — гаворыць галоўны рэдактар рэдакцыі радыёвяшчання для дзяцей Усесаюзнага радыё Ганна Меньшыкава. — Мы сустракаемся з дзецьмі ў школах, праводзім канферэнцыі і творчыя вечары ў нашай студыі, у Дамах піянераў. Вялікую дапамогу аказваюць нам дзіцячыя пісьмы. Прыходзіць іх амаль дзвесці тысяч у год, прычым многія — водгукі на нашы перадачы, прысвечаныя праблемам маралі. Здараецца і так, што з аўтарамі перадач у хлопчыкаў і дзяўчынак складваюцца адносіны нават больш шчырыя, чым з бацькамі або настаўнікамі. Мы імкнемся да адносін не настаўніка і вучня, а роўных, паважаючых адзін аднаго суб'яседаўцаў.

Таццяна БАСАВА.

Выступае дзіцячы хор Цэнтральнага тэлебачання і Усесаюзнага радыё.

ПАДАРУНАК
«МЕЛОДЫ»

Больш за сто назваў пласцінак і магнітафонных запісаў выпускаюць штомесяц работнікі Усесаюзнай фірмы грамплацінак «Мелодыя». Гэта

грамадска-палітычныя запісы, музыка савецкіх і зарубажных кампазітараў, пласцінкі праслаўленых выканаўцаў, эстрад, літаратурныя і вучэбныя запісы. Парадуе аматараў мастацтва новая пласцінка «Мелодыя народаў СССР». У апрацоўцы М. Рызалея тут гучыць і беларускі народны танец «Мікіта».

ЧАСУ НЕПАЎТОРНЫЯ РЫСЫ...

Плошча Свабоды — знамянальнае месца, з якім звязана гісторыя Мінска і нават Беларусі. Узнікла яна ў XVI стагоддзі як адміністрацыйны, гандлёвы і культурны цэнтр горада.

Беларускія рэстаўратары пачалі работы над праектам рэканструкцыі плошчы.

Першалачаткова цэнтральнае ядро старажытнага Мінска, пазней атрымаўшае назву Замчышча, сфарміравалася ў даліне рэк Свіслачы і Нямігі, дзе ў XI стагоддзі быў пабудаваны драўляны замак-крэпасць, акружаны ровам і высокім земляным валам. У XII—XIII стагоддзях горад пачынае паступова расшырацца — побач з Замчышчам узнікае гандлёвы і рамесны пасад. Археалагічныя знаходкі апошніх гадоў сведчаць, што ўжо тады на тэрыторыі сучаснай плошчы Свабоды існавалі пасяленні.

Пасля атрымання Мінскам у 1499 годзе магдэбургскага права, улада ў горадзе падзялілася паміж магістратам і войтам, які назначыўся вялікім князем. Для ратушы — цэнтра гарадскога самакіравання — была выбрана тэрыторыя сучаснай плошчы Свабоды, размешчаная на ўзвышшы на поўдзень ад Замчышча і дамініруючая над «старым горадам».

У першай палове XVI стагоддзя частая войны і стыхійныя бедствы замарудзілі фарміраванне новага гарадскога цэнтра. Ён узнік у другой палове XVI стагоддзя, калі Мінск стаў галоўным горадам самага буйнога ваяводства ў Вялікім княстве Літоўскім.

Новы цэнтр потым атрымаў назву Высокага рынку.

З 1589 года Мінск пачынае забудовацца па адзінаму плану, прычым змяненні планіровачнай структуры былі настолькі вялікімі, што пабудовы, «...которые были бы на перешкоде будованию места, зносились...» У канцы XVI — пачатку XVII стагоддзяў быў пакладзены пачатак фарміраванню арыгінальнага архітэктурнага ансамбля плошчы Высокага рынку. У цэнтры яе будуюцца ратуша і гасцінны двор, па перыметры ўзводзяцца манументальныя храмы і манастыры, палаты феадальнай знаті, дамы купцоў і багатых рамеснікаў у стылі позняга рэнесансу, а затым барока. На заходнім баку плошчы ў канцы XVII — першай палове XVIII стагоддзяў будуюцца велічны комплекс езуіцкага калегіума. Большасць будынкаў на плошчы Высокага рынку і ва ўсім горадзе ў XVIII і нават у першай палове XIX стагоддзяў было крыта чарапіцай.

Па сваіх абрысах галоўная плошча Мінска набліжалася да квадрата са стараной каля 200 метраў. У ансамблі плошчы цікава спалучалася архітэктура рэнесансу, барока, класіцызму. Яе кампазіцыя ў архітэктурных адносінах распадалася на асобныя групы, якія яшчэ і цяпер ствараюць цікавае спалучэнне аб'ёмаў і сілуэтаў. Велічны для свайго часу будынак, размешчаны тут, сваімі вежамі высока ўзнімаліся над радавой забудовай і разам з храмамі і манастырамі надавалі гораду выразнае архітэктурнае аблічча, вызначалі ў асноўным яго сілуэт.

У XVII—XVIII стагоддзях плошча Высокага рынку стала асноўным гандлёвым і культурным цэнтрам Мінска. Тут наладжваліся шумныя кірмашы, выступленні вандрожных скамарохаў і батлейкі. На плошчы і ў культавых будынках, раз-

мешчаных там, жыхары горада сустракалі грамадзянскія і рэлігійныя святы, глядзелі містэрыі, шэсці, прадстаўленні тэатра.

У XIX — пачатку XX стагоддзяў роля цэнтральнай плошчы горада ў многім адрознівалася ад той ролі, якую яна адыгрывала ў жыцці сярэднявечага Мінска. Кірмашы, заснаваныя тут яшчэ ў XVI стагоддзі, у другой чвэрці XIX стагоддзя пераносыцца на Навамесцкую плошчу (сучасны цэнтральны сквер).

У 60-х гадах XIX стагоддзя плошча Высокага рынку атрымлівае назву Саборнай. Яна паступова ператвараецца з гандлёвага ў культурны цэнтр, становіцца любімым месцам адпачынку мінчан. З гэтай плошчай непасрэдна звязана гісторыя тэатральнага жыцця горада: тут знаходзіліся ўсе тэатральныя будынкі. З імем плошчы цесна пераплятаюцца лёсы дзекабрыстаў М. Мураўёва і А. Бястужава-Марлінскага, такіх выдатных дзеячаў культуры, як пісьменнік В. Дунін-Марцінкевіч, кампазітар С. Манюшка, мастак В. Ваньковіч. У 1852 годзе ў гарадскім тэатры, які знаходзіўся на месцы цяперашняй Белдзяржкансерваторыі, адбылася знамянальная падзея ў гісторыі беларускага нацыянальнага тэатра: была пастаўлена першая беларуская нацыянальная опера «Сельская ідылія» («Сялянка»), лібрэта для якой напісаў В. Дунін-Марцінкевіч, а музыку — С. Манюшка.

Не засталася Саборная плошча ў баку ад бурных рэвалюцыйных падзей. Яна становіцца арэнай класавых баёў пралетарыята. Восенню 1917 года ў будынку былога гасціннага двара (цяпер плошча Свабоды, 4) праходзілі I і II Паўночна-Заходнія канферэнцыі РСДРП(б), пасяджэнні выканкома Мінскага Савета, збіралася яго бальшавіцкая фракцыя. Тут 25 кастрычніка 1917 года на пасяджэнні Паўночна-Заходняга абласнога камітэта РСДРП(б) было прынята рашэнне аб арганізацыі Савецкай улады ў Мінску.

У гады Савецкай улады плошча захоўвае сваё значэнне цэнтральнага гістарычнага і адміністрацыйна-культурнага ядра горада. У 1917 годзе ёй прысвойваецца імя — плошча Свабоды. На яе тэрыторыі і ў суседніх кварталах размяшчаюцца ўрадавыя органы маладой Беларускай рэспублікі, якія знаходзіліся тут да заканчэння ў 1934 годзе будаўніцтва Дома ўрада БССР. Плошча Свабоды становіцца месцам правядзення парадаў Чырвонай Арміі і дэманстрацый працоўных, прысвечаных важнейшым падзеям ў жыцці краіны.

Вельмі пацярпела плошча ў час Вялікай Айчыннай вайны. Шмат будынкаў было знішчана, астатнія моцна пашкоджаны. Частка з іх з-за аварыйнага стану знесена пры перапланіроўцы гэтага раёна ў пачатку 50-х гадоў.

Пасля Вялікай Айчыннай вайны плошча Свабоды страціла значэнне галоўнага грамадскага цэнтра горада. Сучасны цэнтр размешчаны больш на поўдзень, па лініі Ленінскага праспекта.

Цяпер пачынаецца новая старонка гісторыі плошчы Свабоды. Яна ўзята пад ахову як помнік гісторыі і культуры. Пройдзе крыху часу, і гэты гістарычны цэнтр будзе адыгрываць значную ролю ў культурным жыцці нашай сталіцы.

В. ДЗЯНІСАЎ.

Самадзейныя артысты народнага цырка Дома культуры гомельскага шклозавода сёлета пакажуць сваё майстэрства тым, хто працуе на ўдарных камсамольскіх будоўлях краіны. Перад гастрольнай паездкай рэпетыцыі сталі праводзіць пад адкрытым небам: не ўсёды будуць сцэнічныя пляцоўкі, а выступіць хочацца як мага лепш.

НА ЗДЫМКАХ: рэпетыруюць эквілібрысты на манацыклах; клоуны Ігар ЦІМАФЕЕЎ і Анатоль КРАУЦОЎ.

(ПОРТ)

Група беларускіх спартсменаў прыняла ўдзел у Вялікай маскоўскай рэгаце. За перамогі на дыстанцыях вялі барацьбу весляры адзінаццаці краін.

Галоўнымі сапернікамі зборнай каманды Савецкага Саюза былі спартсмены ГДР — пераможцы Алімпіяды-80. На гэты раз большую колькасць першых месц заваявалі весляры нашай краіны. Асабліва ўдала ў складзе зборнай СССР выступілі беларускія майстры.

Залатыя медалі ў двой-

цы заваявала алімпійская чэмпіёнка Алена Хлопцава, у складзе васьмёркі — Людміла Кашкалда, Тамара Дулуб, Антаніна Кажарская, Марыя Ермакова.

Галоўнай падзеяй мінулага тыдня ў спартыўным жыцці рэспублікі стала камандная сустрэча шашыстаў СССР і Галандыі. Матч адбыўся ў Мінску. Іграліся тры туры. Пасля першага гоцы вялі — 5,5:4,5. У другім туры была зафіксавана нічыя. А трэці выйграла зборная СССР, якая і перамагла ў матчы з агульным лікам 20,5:19,5 ачка.

За каманду Савецкага Саюза выступаў мінчанін Анатоль Гантварг.

Заслужаныя майстры спорту Алена Бялова і Віктар Сідзяк — гэта цэлая эпоха ў сусветным фехтаванні. Многія гады яны дабіваліся выдатных перамог у гонар нашай вялікай Радзімы. 30 мая ў Маскве зборная краіны па фехтаванні праводзіла на трэнерскую работу заслужанага дзеяча фізічнай культуры БССР, кандыдата педагагічных навук Алену Бялову і маёра Савецкай Арміі Віктара Сідзяка. А 3 чэрвеня гэта ўрачыстая і крыху сумная цырымонія прайшла на мінскім стадыёне «Дынама».

НА ЗДЫМКУ: провады А. БЯЛОВАЙ і В. СІДЗЯКА на мінскім стадыёне «Дынама».

САРОКІ— «КУРЦЫ»

Я прыбіраў у палісадніку апалае лісце, і, каб не пакамечыць у кішэні цыгарэты, паклаў пачак на складзеныя дровы. Пачак быў каларовы, у яркай цэлафанавай абгортцы, якая, відаць, і прыцягнула ўвагу сарок.

Спачатку прыляцелі дзве Пасядзелі на плошце, пакрыліся, чакаючы, калі я адыду за вугал дома, а толькі адышоў — яны жыва на дровы. Я не звярнуў на гэта ўвагі. Калі ж зноў убачыў адну з іх, міжволі засмяюся. Сарока сядзела на тэлевізійнай антэне з цыгарэтай у дзюбе... І не проста сядзела, а рабіла розныя рухі, то прысядаючы, то ўзмахваючы крыламі, хвастом, быццам прасіла ў сябровак прыкурыць.

Другая тым часам, узляцеўшы на шпакоўню, шматтала пачак. Прыціснуўшы яго лапай і трасучы галавой, раскідвала цыгарэты направа і налева.

Аднекуль з'явіліся яшчэ дзве сарокі, потым яшчэ. Яны пікіравалі да зямлі, хапалі курава і рассяджваліся на агароджы. І кожная з цыгарэтай у дзюбе. Зладзейка, нарэшце, усё вытрасла з пачка, разарвала на шматкі абгортку і, сама застаўшыся без цыгарэты, пакрыўджана засакатала на сябровак, якія былі задаволены дзяляжом.

Потым яны паляцелі на рэчку ў чаромху, а мне давялося ісці да суседа праціць закурыць.

А. ЛЕШЧАНКА.

МУЗЕЙ У ВЁСЦЫ

У калгасе «Іскра» Маскоўскага раёна два музеі. Першы — літаратурна-краязнаўчы — створаны школьнікамі. Ён існуе ўжо 13 гадоў, а заснаванне другога — этнаграфічнага — ініцыятыва праўлення калгаса. Этнаграфічны музей размясціўся ў старой сялянскай хаце, якой больш за сто гадоў. Яна была перавезена ў Гудзевічы з вёскі Сямірэнкі. Хату-музей адбудавалі летась. Праект стварыў архітэктар Юры Тарасевіч. Вучні дапамагалі будаўнікам і сабралі цікавыя экспанаты. Сярод іх драўляны плуг, форма для вырабы цэгля, драўляныя лыжкі і многія іншыя рэчы былога вясковага побыту. І вось цяпер музей прымае наведвальнікаў.

В. ЛАПЦЭВІЧ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-5, ЛЕНІНСКІ
ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80; 33-03-15, 33-16-56,
33-07-82.

Ордэна Працоўнага
Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва
ЦК КП Беларусі.
Зак. 1027